

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE
VYŽIVOVACÍ POVINNOST
KRISTÝNA LEMONOVÁ

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Kristýna Spurná

Plzeň
2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kristýna LEMONOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0170P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Vyživovací povinnost**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Obecně o vyživovací povinnosti
3. Vybrané druhy vyživovací povinnosti
4. Srovnání se zahraniční právní úpravou
5. Závěr

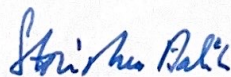
Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

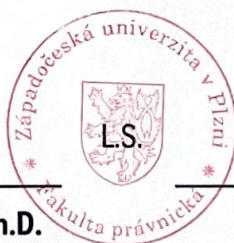
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Kristýna Spurná**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2021

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, dne 28. 03. 2022

.....

Kristýna Lemonová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Kristýně Spurné za odborné vedení práce, připomínky a cenné rady, které mi v průběhu zpracování práce poskytla.

Seznam použitých zkratk

ABGB	zákon č. 946/1811 Sb., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, neboli Obecný občanský zákoník rakouský
Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SJM	společné jmění manželů
ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
ZRP	zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Obecně o vyživovací povinnosti.....	3
2.1.	Historický vývoj právní úpravy od roku 1811.....	4
2.2.	Platná právní úprava	5
2.3.	Zásady vyživovací povinnosti	8
2.3.1.	Zásada rodinné solidarity a ochrany slabší strany.....	8
2.3.2.	Zásada obecnosti a kogentnosti právní úpravy	8
2.3.3.	Zásada dobrých mravů	9
2.3.4.	Nepromlčitelnost práva na výživné.....	9
2.3.5.	Podstatná změna poměrů.....	10
2.4.	Druhy vyživovací povinnosti	10
2.4.1.	Vyživovací povinnost rodičů k dětem.....	11
2.4.2.	Vyživovací povinnost dětí k rodičům	14
2.4.3.	Vyživovací povinnost mezi dalšími potomky a předky	15
2.4.4.	Vyživovací povinnost neprovdané těhotné ženě či matce.....	16
3.	Vybrané druhy vyživovací povinnosti	19
3.1.	Vyživovací povinnost mezi manžely.....	19
3.1.1.	Manželství	19
3.1.2.	Práva a povinnosti manželů.....	20
3.1.3.	Vyživovací povinnost.....	24
3.1.4.	Vznik vyživovací povinnosti mezi manžely	25
3.1.5.	Výše, rozsah a splatnost výživného.....	27
3.1.6.	Soudní řízení o určení výživného.....	27
3.1.7.	Vztah vyživovací povinnosti mezi manžely ke společnému jmění manželů	31
3.1.8.	Zánik vyživovací povinnosti mezi manžely.....	31
3.2.	Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely.....	32
3.2.1.	Rozvod manželství	34

3.2.2.	Vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely.....	35
3.2.3.	Výše, rozsah a splatnost výživného.....	40
3.2.4.	Sankční výživné	42
3.2.5.	Soudní řízení o určení výživného.....	43
3.2.6.	Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely	44
3.3.	Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery.....	45
3.3.1.	Registrované partnerství.....	45
3.3.2.	Práva a povinnosti registrovaných partnerů	47
3.3.3.	Vyživovací povinnost.....	48
3.3.4.	Vznik, výše a rozsah výživného.....	48
3.3.5.	Soudní řízení o určení výživného.....	49
3.3.6.	Zánik vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery.....	50
3.4.	Vyživovací povinnost po skončení registrovaného partnerství.....	50
3.4.1.	Zrušení registrovaného partnerství.....	51
3.4.2.	Vznik, výše a rozsah výživného	51
3.4.3.	Sankční výživné	53
3.4.4.	Soudní řízení o určení výživného.....	53
3.4.5.	Zánik vyživovací povinnosti	54
3.5.	Úvahy de lege ferenda	55
3.5.1.	Doba trvání vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely	55
3.5.2.	Sankční výživné po zrušení registrovaného partnerství.....	56
4.	Srovnání se zahraniční právní úpravou	58
4.1.	Srovnání se slovenskou právní úpravou.....	58
4.1.1.	Vyživovací povinnost mezi manžely	59
4.1.2.	Příspěvek na výživu rozvedeného manžela.....	60
4.1.3.	Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery	61
5.	Závěr	62
Resumé	66	

Seznam použitých zdrojů	67
--------------------------------------	-----------

1. Úvod

Rodinné právo je považováno za právní odvěti, které svým způsobem odráží tvář celé společnosti. Podobu a fungování konkrétní rodiny a rodinného života lze jen těžko výrazným způsobem ovlivňovat zákony. Rodinné právo definuje základní instituty týkající se rodiny, upravuje osobní a majetkové vztahy mezi členy rodiny, vytváří mantinely rodinnému životu a stanovuje vzájemná práva a povinnosti mezi rodinnými příslušníky. Významným institutem v rámci rodinného práva je vyživovací povinnost, které se věnuje tato práce.

Vyživovací povinnost je vzájemná pomoc mezi rodinnými příslušníky. Jedná se o projev rodinné solidarity, která by měla v ideálním případě fungovat automaticky. Vyživovací povinnost představuje omezení vlastnického práva povinného ve prospěch ochrany oprávněného, jakožto slabší strany. Podle osoby, která stojí na pozici oprávněného rozlišuje české právo několik druhů vyživovací povinnosti, které budou rozebrány v následujících kapitolách. Vzhledem k tomu, že se však jedná o velmi obsáhlé téma, rozhodla jsem se po domluvě s vedoucí této diplomové práce, JUDr. Kristýnou Spurnou, že tato práce bude zaměřena detailněji pouze na vybrané druhy vyživovací povinnosti, a to na vyživovací povinnosti týkající se manželů a vyživovací povinnosti týkající se registrovaných partnerů.

Tyto vybrané druhy výživného jsem zvolila z důvodu, že jsou oproti jiným druhům zpracovávány velmi zřídka. Většina literatury, odborných prací a dalších publikací se nejdetailněji věnuje především vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Tato skutečnost je pochopitelná, neboť se jedná o nejvíce uplatňovaný druh výživného, což dokazují i data o počtech soudních řízení v dané věci či velmi obsáhlá judikatura zabývající se právě touto problematikou. Vyživovací povinnost k nezletilým dětem bývá mnohdy označována jako ta nejdůležitější, a to vzhledem k tomu, že na místě oprávněného stojí právě nezletilé dítě. Přesto si myslím, že je důležité se podrobněji zabývat i výživným mezi manžely a rozvedenými manžely a mezi registrovanými partnery a registrovanými partnery po zrušení partnerství. Dle mého názoru je ve společnosti o těchto druzích výživného malé povědomí a značná část společnosti nejspíš ani netuší, že může mít na takové výživné nárok.

Cílem této diplomové práce tak bude komplexní zpracování vybraných druhů vyživovacích povinností z nejrůznějších pohledů a přiblížení institutu vyživovací povinnosti i laické veřejnosti. Záměrem práce je také srovnání

vyživovacích povinností týkajících se manželství s vyživovacími povinnostmi týkajícími se registrovaného partnerství. Dále i srovnání české právní úpravy se zahraniční právní úpravou, a to konkrétně s právní úpravou ve Slovenské republice. Kromě podání souhrnných informací k tomuto tématu de lege lata je dalším cílem identifikování případných sporných a problematických otázek a učinění návrhů de lege ferenda.

Tato práce bude rozčleněna do pěti kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. Po úvodní kapitole se čtenář nejprve obecně seznámí s problematikou vyživovací povinnosti podle české právní úpravy. Nejdříve bude pro lepší pochopení současné právní úpravy stručně uveden historický vývoj tuzemské právní úpravy od roku 1811. Dále bude vymezena současná platná a účinná právní úprava vyživovací povinnosti v České republice, načež bude navázáno zásadami, které jsou společné pro všechny druhy výživného a prolínají se tak ve všech následujících kapitolách. V poslední části této kapitoly pak budou nastíněny ostatní druhy vyživovací povinnosti, které nejsou hlavním tématem této práce.

Třetí kapitola představuje stěžejní část práce a věnuje se hlavnímu tématu této práce, a to vybraným druhům vyživovací povinnosti, kterými jsou vyživovací povinnosti mezi manžely, mezi rozvedenými manžely, mezi registrovanými partnery a mezi registrovanými partnery po zrušení partnerství. V této kapitole budou vymezeny především podmínky jmenovaných druhů vyživovací povinnosti, jejich rozsah, vznik, zánik, soudní řízení o určení výživného apod. a zejména také praktické problémy s ohledem na případné nedostatky právní úpravy, ale také problémy řešené judikaturní činností obecných soudů a soudu Ústavního. Nedílnou součástí této práce jsou tedy i vybraná soudní rozhodnutí, která se týkají těchto druhů vyživovací povinnosti.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na již zmíněnou komparaci se slovenskou právní úpravou vybraných druhů vyživovacích povinností.

2. Obecně o vyživovací povinnosti

Pojem vyživovací povinnost není českým právem přesně definován, pro jeho výklad tedy musíme vycházet z právních ustanovení, a to zejména z ustanovení obecných, které se týkají výživného a z ustanovení o právech oprávněných a povinnostech povinných. Jedná se o povinnost hradit životní náklady nebo zabezpečovat potřeby mezi subjekty rodinněprávních vztahů, přičemž se nejedná pouze o hrazení výživy, ale také o zajištění dalších hmotných či kulturních potřeb.¹

Vyživovací povinnost je rodinněprávní zaopatřovací závazek založený zákonem, jehož obsahem jsou relativní práva a povinnosti stran. Zákon nazývá strany vyživovacího závazku slovy povinný a oprávněný, kdy povinný je osobou, jenž má vyživovací povinnost a oprávněný je osobou, jenž má nárok na výživné. Okruh osob, které mohou být stranami tohoto závazku zákon omezuje, a to taxativně u každého druhu vyživovací povinnosti. V zásadě se vždy jedná o osoby spojené manželstvím, případně bývalým manželstvím a osoby které jsou v přímé příbuzenské linii. Předpokladem pro vznik vyživovací povinnosti je neschopnost oprávněného samostatně se uživit a zaopatřit své živobytí.²

Občanský zákoník upravuje několik druhů vyživovacích povinností. Nalezneme zde vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, mezi potomky a předky, mezi manžely či rozvedenými manžely a vyživovací povinnost neprovdané těhotné ženě či matce. Další druhy výživného nalezneme v zákoně o registrovaném partnerství, který upravuje vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery či bývalými registrovanými partnery. U každé z těchto vyživovacích povinností stanovuje zákon podmínky pro určení nároku na výživné a jeho výše, hranice a další zákonnosti, které budou podrobněji rozebrány v dalších částech této práce. Pro všechny zmíněné druhy však platí společná stěžejní ustanovení, jako je například nemožnost existence výživného, které odporuje dobrým mravům. Právo na výživné dále nemůže být promlčeno, k promlčení může dojít pouze u dílčích splátek. Výživné hradí povinný pravidelně v dohodnutých, potažmo soudem stanovených částkách, a to obvykle jednou měsíčně. Pokud povinnost hradit

¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 29

² Králíčková, Zdeňka, Telec, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. In: Bulletin advokacie [online]. 31.03.2014, [cit. 30.10.2021]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full>

výživné ukládá povinnému soud, musí zohledňovat nejen potřeby oprávněného, ale i schopnosti, možnosti a majetkové zaopatření povinného.³

2.1. Historický vývoj právní úpravy od roku 1811

Na našem území zavedl vyživovací povinnost poprvé Císařský patent císaře Františka I., který byl vyhlášen v roce 1811 pod názvem Obecný občanský zákoník rakouský - Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch a platil na územích všech zemí rakouského císařství. V ABGB se objevily základy vzájemné vyživovací povinnosti rodičů a předků. Práva a povinnosti jsou zde však ještě značně nerovnoprávné, jelikož vyživovací povinnost nesl především otec a nárok na výživné patřil spíše dětem manželským. V ABGB bylo myšleno také na situaci, kdy otec nemá dostatek majetku na zajištění výživného nebo na případ, kdy dítěti jeden či oba rodiče zemřou. Toto bylo upraveno v ustanovení § 143 ABGB, které říká že *„je-li otec nemajetný, musí především matka o výživu a, zemře-li otec, vůbec o výchovu dětí pečovat. Není-li tu ani matky nebo je-li nemajetná, připadá tato péče rodičům otcovským a po nich rodičům ze strany matčiny.“* Ustanovení § 154 ABGB pak stanovuje, že rodiče, kteří vynakládali své finance na výchovu a výživu svých potomků, nemají nárok na jejich budoucí majetek, ale pokud se dostanou do nouze, jsou jejich potomci povinni je slušně zaopatřit. Tento zákoník platil na našem území až do roku 1950, jelikož byl v roce 1918, tedy po vzniku samostatného Československa, převzat na základě tzv. recepční normy.

Ústava z 9. května roku 1948 přinesla rovnost muže a ženy v manželství, což se odrazilo i v zákoně č. 265/1949 Sb., o právu rodinném ze dne 7. prosince 1949, který tuto ústavní zásadu o stejném postavení mužů i žen a o právech dětí bez rozdílu původu ve svých ustanoveních oživil. Tento zákon stanovil rodičům povinnost pečovat o dítě a podílet se na jeho výživě bez rozdílu.⁴ Dítě, které již mělo vlastní příjmy a žilo ve společné domácnosti s rodiči bylo též povinno na tuto domácnost přispívat, pokud toho bylo zapotřebí.⁵ V tomto zákoně, stejně jako v ABGB, nebyla upravena vyživovací povinnost mezi manžely. V zákoně o právu rodinném však již nalezneme lehkou úpravu výživného mezi rozvedenými manžely, a to v ustanovení § 34 odst. 1, které znělo následovně: *„Pokud rozvedený manžel, který není rozvodem vinen, není sám s to uspokojit své osobní potřeby,*

³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 29

⁴ § 39 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

⁵ § 40 odst. 1 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

může žádat na druhém manželu, třebaš také nevinném, aby mu na jejich uspokojení poskytoval úhradu podle svých výdělečných a majetkových možností.“ Pokud rozvodem byli vinni oba manželé, mohl soud přiznat výživné i vinnému manželovi.⁶

Posledním předchůdcem současné platné právní úpravy je zákon o rodině, jenž byl přijat Národním shromážděním Československé socialistické republiky pod č. 94/1964 Sb. a byl účinný od 1. dubna 1964 do 31. prosince 2013. Během jeho účinnosti došlo k mnoha zásadním novelizacím, které rozšířily počet druhů vyživovacích povinností, a to zejména o vyživovací povinnost vzdálených příbuzných či nárok na výživné neprovdané matky. Tento zákon již zahrnoval i úpravu výživného mezi manžely. Výživné mezi rozvedenými manžely bylo nejdříve zákonem nazváno jako „příspěvek na výživu rozvedeného manžela“ a bylo hrazeno pouze v rámci tzv. nutné výživy, což se později změnilo na výživu přiměřenou. Značně významná novela proběhla v roce 1998. Tato novela odstranila pojem „příspěvek“ a zavedla institut „výživné rozvedeného manžela“ spolu s dalšími změnami podmínek upravujících poměry rozvedených manželů.

2.2. Platná právní úprava

Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, známý též jako nový občanský zákoník, který byl přijat Parlamentem České republiky dne 3. února 2012 po dlouhých letech příprav. Občanský zákoník představuje rozsáhlý kodex soukromoprávních práv a povinností. Je klíčovým pramenem rodinného práva, jelikož s jeho účinností byl zrušen zákon o rodině z roku 1963, ale kromě něj upravuje také právo občanské a obchodní. Rodinné právo je nyní opět nedílnou částí občanského práva, tak jako tomu bylo před sovětizací československého práva po roce 1949.⁷

Rodinné právo je obsaženo v druhé z pěti částí občanského zákoníku, přičemž tato část je rozčleněna na tři hlavy, a to manželství v hlavě první, příbuzenství a švagrovství v hlavě druhé a poručenství a jiné formy péče o dítě v hlavě třetí. Pro rodinné právo, a tedy i pro výživné je kromě druhé části důležitá také část první, která upravuje klíčové instituty, zásady a výkladová a aplikační

⁶ § 34 odst. 1 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 13

pravidla.⁸

Úprava vyživovací povinnosti v zásadě navázala svým obsahem na předchozí právní úpravu, zejména na zákon o rodině ve znění novely z roku 1998, avšak došlo k několika změnám, a to jak v obsahu právní úpravy, tak v její systematizaci.

Můžeme se setkat s názorem odborné společnosti, že úprava výživného byla v rámci zákona o rodině značně přehlednější, jelikož zde byla celá část zákona, konkrétně část třetí, pod názvem „výživné“, věnována právě této problematice (§ 85 až § 103 ZOR). S tímto názorem se ztotožňuji i já. V původním zákoně byly ve třetí části obsaženy všechny druhy vyživovacích povinností, což napomáhalo snazší orientaci, a to zvláště lidem bez právního vzdělání. Oproti tomu v současné právní úpravě jsou jednotlivá ustanovení o vyživovacích povinnostech poměrně roztržena a ustanovení upravující vyživovací povinnost nalezneme na několika místech, což v praxi někomu může působit potíže.

Vzájemnou vyživovací povinnost mezi manžely a rozvedenými manžely zakotvuje hlava první části druhé, zejména ustanovení § 697 a §760 až 763 OZ. V hlavě druhé části druhé pak nalezneme pododdíl 4 nazvaný „Vyživovací povinnost“. Tento pododdíl zahrnuje úpravu vzájemné vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi, vyživovací povinnost mezi dalšími předky a potomky a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce. Dále jsou zde stanoveny společná ustanovení o výživném, která obecně upravují např. splatnost výživného. (§ 910 až 923 OZ).⁹

Dalším pramenem rodinného práva, který se týká vyživovací povinnosti je zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Tento zákon, který nabyl účinnosti dne 1. července 2006, umožnil stejnopohlavním párům vstupovat do registrovaného partnerství, jenž má být obdobu svazku manželského. Ačkoliv bylo zakotvení ustanovení z tohoto zákona do nového občanského zákoníku předmětem rozsáhlých debat, zůstaly práva a povinnosti registrovaných partnerů, včetně ustanoveních o vzájemné vyživovací povinnosti, v samostatném zákoně. Občanský zákoník však v závěrečných ustanoveních v § 3020 říká, že *„ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech*

⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 13

⁹ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 658-978

manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.“ V zákoně o registrovaném partnerství je též upraveno výživné, a to v ustanoveních § 10 až § 13, které obsahují úpravu po dobu trvání registrovaného partnerství i po zrušení partnerského soužití.¹⁰

Procesněprávní úpravu vyživovací povinnosti nalezneme především v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Jedná se o *lex generalis*¹¹, tudíž je podle tohoto předpisu postupováno vždy, jestliže zvláštní předpis nestanoví odlišnou úpravu. V tomto obecném procesním předpisu, který upravuje postup soudů a práva a povinnosti účastníků v občanském soudním řízení, nalezneme zejména postupy soudu ve věcech sporných, jako je například řízení o výživném mezi manžely. Pro vyživovací povinnost je důležitý také institut předběžných opatření (§ 76 odst. 1 písm. a) OSŘ) či předběžná vykonatelnost rozhodnutí ve věcech výživného (§ 162 odst. 1 písm. a) OSŘ). Pokud výživné není plněno dobrovolně a přistoupí se například ke srážkám ze mzdy, považuje se pohledávka výživného dle OSŘ za tzv. přednostní pohledávku (§ 279 odst. 2 písm. a) OSŘ).¹² Pokud se rozhoduje o výživném nezletilého dítěte, postupuje soud podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

V případě, že povinný zanedbává placení povinné výživy, může dojít až ke spáchání trestného činu. Trestný čin zanedbání povinné výživy upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v ustanoveních § 196 až § 197.

Co se týká mezinárodní právní úpravy vyživovací povinnosti, neexistuje žádná komplexní mezinárodní úprava. Stejně tak tomu je obecně ve věcech manželství a registrovaného partnerství. Mezinárodní instituce tuto problematiku svými normami striktně neupravují, jelikož zde pro každý z členských států hrají důležitou roli jejich kulturní a společenské tradice či náboženství. Přesto jsou však ve snaze o alespoň částečné sblížení právních úprav členských států vydávány dokumenty zasahující do této problematiky. Vyživovací povinnosti se dotýkají především úmluvy, které upravují zejména uznání a vykonatelnost rozhodnutí. Takovou úmluvou je například Úmluva o uznání a vymáhání výživného v cizině, jenž byla podepsána v New Yorku v roce 1956 apod.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 13-14

¹¹ *Lex generalis* = obecný zákon

¹² Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 958-978

2.3. Zásady vyživovací povinnosti

Právní zásady mají velký význam při legislativním procesu, kdy stanovují zákonodárci mantinely a také při aplikaci práva, při níž pomáhají vyplňovat mezery v zákonech, dokreslovat význam právních norem či vykládat neurčité právní pojmy. Účel a smysl zákona musí být vždy hledán nejen v doslovném znění, ale i v demokratických zásadách právního státu, které jsou v každém zákoně obsaženy. Velký význam právních zásad v našem právním řádu je tedy bezsporný.

I právní úprava vyživovací povinnosti vychází z několika stěžejních zásad, z nichž mnohé ovlivňují celé rodinné právo. V následujících podkapitolách budou rozebrány ty, které jsou dle mého názoru nejpodstatnější.

2.3.1. Zásada rodinné solidarity a ochrany slabší strany

První zásadou je zásada rodinné solidarity, resp. vzájemné pomoci mezi rodinnými příslušníky či osobami v obdobném poměru. Tato zásada vychází z toho, že výživné by mělo být plněno dobrovolně, včasné a pravidelně v rozsahu, který odpovídá poměrům fungující rodiny. Souvisí úzce se zásadou ochrany slabší strany, kterou může být kdokoliv. Ve vyživovacím závazku představuje slabší stranu oprávněný. Odborná literatura jako slabší stranu nejčastěji uvádí nezletilé dítě. Může jí však být i manžel či manželka, neprovdaná matka apod.¹³ Typickým cílem této zásady v rámci vyživovací povinnosti může být vyrovnání majetkových nepoměrů mezi povinným a oprávněným.¹⁴

2.3.2. Zásada obecnosti a kogentnosti právní úpravy

Právní úprava vyživovací povinnosti je obecná. Obecnost přináší soudům možnost u každého jednotlivého případu zohlednit a zvážit existující specifika. Z tohoto důvodu není stanoveno, co je objektivní výživné, ani jeho minimální či maximální výše.¹⁵ Soudy ji tak musí pro každý případ stanovit individuálně, ačkoliv při tom samozřejmě budou vyházet z ustálené rozhodovací praxe. Obecnost se vnímá spíše jako pozitivum, může však často způsobovat nejednotnost soudních

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 253-254

¹⁴ HURDÍK, Jan. Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4, str. 77

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 254

rozhodnutí v obdobných případech.

V důsledku již uvedené stěžejní zásady ochrany slabší strany, je mnoho ustanovení kogentních, tedy takových, od kterých se není možné nikterak odchýlit. Mezi kogentní ustanovení patří například nemožnost převedení nároku na výživné či vyživovací povinnosti na třetí osoby, a to ani se souhlasem obou stran. Vyživovací právo, jak už bylo v této práci zmíněno, vzniká přímo ze zákona v případě splnění stanovených podmínek. V případě rozhodnutí soudu, má takové rozhodnutí deklaratorní povahu. Stejně tak vyživovací povinnost na základě zákona i zaniká. Práva na výživné se není možné vzdát, a to opět ani dohodou obou stran. V rámci výživného je dohoda možná pouze při stanovení rozsahu výživného. Dohoda stran však musí být pro její platnost schválena soudem.¹⁶

2.3.3. Zásada dobrých mravů

Dobré mravy jsou neurčitý právní pojem. Přesnou definici tohoto pojmu tedy nenalezneme a musíme při jeho interpretaci vycházet například z uvedených zásad. Dobré mravy lze definovat jako určitý souhrn morálních pravidel vycházejících ze zájmů společnosti, které stanovují, co je pro společnost žádoucí a považováno za slušné a co naopak nikoliv.¹⁷

Soud nesmí schválit výživné, které by mělo být v rozporu s dobrými mravy. Například takové, které by bylo uloženo v nepřiměřeném rozsahu a mělo tak znamenat jakousi záměrnou šikanu povinného ze strany oprávněného.¹⁸

2.3.4. Nepromlčitelnost práva na výživné

Ustanovení § 613 OZ stanovuje, že právo na výživné se nepromlčuje, avšak jednotlivá opětuující plnění promlčení podléhají. Vyloučení promlčení má své odůvodnění již v samotných ustanoveních občanského zákoníku, která upravují samotný vznik, trvání a zánik vyživovací povinnosti, jelikož tato práva vznikají oprávněnému vůči povinnému přímo ze zákona, stejně tak jako jejich trvání a zánik. Za situace, kdy sám zákonodárce určuje dobu trvání určitého práva, nemá institut promlčení své opodstatnění. Právo na jednotlivé splátky, které jsou z pravidla

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 254

¹⁷ JANEBA, Jiří. Dobré mravy. In: Epravo.cz [online]. 20.5.2002, [cit. 30.10.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>

¹⁸ § 2 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

hrazeny v pravidelných časových intervalech, promlčení již podléhá. Promlčecí lhůta počíná běžet v den splatnosti každé dílčí splátky.

Pokud povinný právo na výživné v určité výši uznal nebo se jedná o právo pravomocně přiznané soudem, případně jiným orgánem, je promlčecí lhůta deset let a počíná běžet dnem, kdy k uznání dluhu došlo nebo dnem, kterým mělo dle rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu plnění začít (§ 640 OZ). U splátek, jejichž splatnost nastává až po uznání dluhu povinným nebo po nabytí právní moci soudního či jiného rozhodnutí, platí obecná promlčecí lhůta stanovená ustanovením § 629 OZ, tedy tři roky.¹⁹

2.3.5. Podstatná změna poměrů

Soudem stanovená výše výživného není neměnná. Tato částka se odvíjí od mnoha faktorů, jako jsou například potřeby oprávněného nebo naopak příjmy a možnosti povinného. Tyto ukazatele se samozřejmě mohou v průběhu doby, po kterou je výživné hrazeno měnit a vyvíjet. Podstatná změna poměrů, jako je snížení příjmů povinného, vzrůst výdajů, který povinný nezpůsobil svou vinnou či na druhé straně nárůst potřebnosti oprávněného, představuje důvod pro změnu výše splátek. Předchozí soudní rozhodnutí v tomto případě nepředstavuje překážku *res iudicata*²⁰ a soud může vydat nové upravující rozhodnutí.²¹

2.4. Druhy vyživovací povinnosti

Jak již bylo zmíněno výše, výživné náleží ze zákona několika taxativně vymezeným osobám, mezi nimiž existuje určitý statusový poměr, který ovlivňuje vznik, zánik, trvání a také výši výživného. Podle typu poměru, který je mezi povinným a oprávněným, rozlišujeme několik druhů vyživovací povinnosti. Ačkoliv tato práce bude zaměřena především na vyživovací povinnost osob v poměru manželském či ex-manželském a poměru partnerském či ex-partnerském, je dle mého důležité přiblížit i zbylé druhy vyživovacích povinností včetně postupů pro řešení případných kolizí mezi nimi. Nyní tedy bude stručně rozebráno výživné mezi rodiči a dětmi a předky a potomky a dále výživné a zajištění úhrady některých

¹⁹ Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

²⁰ *Res iudicata* = překážka věci pravomocně rozhodnuté

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 256

nákladů neprovdané matce či těhotné ženě. Zbývající vyživovací povinnosti budou následně podrobně rozebrány v hlavní kapitole této práce.²²

2.4.1. Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem, je dle mého názoru to první, co se většině lidí vybaví pod pojmem výživné. Jedná se také o soudy nejčastěji projednávaný druh výživného. Je tomu tak z důvodu, že dítě zpravidla nemá možnost jiného zabezpečení a je tak závislé na rodičích, a to zejména materiálně. Je nezbytné zajistit dítěti zejména potravu, bydlení, ošacení, školní a jiné vzdělávací pomůcky apod. Toto lze doložit například rozhodnutím Nejvyššího soudu pod spisovou značkou 26 Cdo 257/2008, které uvádí že „*rodiče jsou povinni starat se o děti do doby, pokud nejsou s to žít se samy. Pod pojmem žít se nelze spatřovat jenom možnost vlastními silami nabývat prostředky nutné k obživě, ale je tam nutno zahrnout i potřebu bydlení. Pokud i tato složka péče rodičů o děti nemůže být kryta jinak, jsou rodiče povinni poskytovat bydlení i zletilým dětem. Odepřít zletilým dětem právo na bydlení u rodičů je možné jen v případě, že tyto mají možnost samostatně bydlet anebo v případě, že svého práva zneužívají ve vztahu k těm, kteří jim toto bydlení poskytují.*“²³

Rodiče jsou povinni své děti živit od narození, až do doby, kdy toho jsou schopné samy. Tato hranice se nepojí vždy s dovršením osmnáctého roku života, tedy zletilosti, nýbrž s dokončením studia, které potomka zpravidla připravuje na budoucí povolání, pokud se pro vyšší než základní vzdělání rozhodne. Vyživovací povinnost rodičů tedy může skončit i před zletilostí dítěte, pokud se rozhodne ve studiu nepokračovat a již v tomto věku pracovat a zajistit si tak své potřeby samo. Záleží však samozřejmě vždy na konkrétních okolnostech každého jednotlivého případu.²⁴

Ustanovení § 915 odst. 1 OZ říká, že dítě má nárok na životní úroveň shodnou s životní úrovní svých rodičů, přičemž zmíněné hledisko má při posuzování výživného přednost před odůvodněnými potřebami dítěte. Matka i otec jsou povinni hradit svým dětem výživné ve výši, která odpovídá jejich možnostem,

²² Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 958-978

²³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 26 Cdo 257/2008

²⁴ Rozdělení na druhy výživného. In: www.vyzivne.cz [online]. Praha: Asociace neúplných rodin. [cit. 05. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vyzivne.cz/rozdeleni-na-druhy-vyzivneho/>

schopnostem a majetkovým poměrům. Pro výživné není de iure²⁵ stanovena spodní ani horní hranice hrazené výše. Pokud jsou majetkové poměry jednoho z rodičů nadstandardní, může mu být soudem uložena povinnost hradit část výživného ve formě měsíčních splátek a druhou část výživného dítěti spořit například na spořicí účet.²⁶

Při určování výše výživného mohou soudy mimo jiné brát v úvahu doporučující tabulku pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti, kterou vypracovala expertní skupina Ministerstva spravedlnosti ČR. Tato tabulka není pro soudy závazná a má pouze orientační charakter, a to hlavně pro běžné případy. Tabulku tak není možné použít ve specifických situacích, kdy má rodič nadstandardně vysoké příjmy či dítě specifické potřeby, jako například ze zdravotních důvodů nebo v situaci, kdy má rodič více než tři vyživovací povinnosti. Příslušné soudy přihlížejí při určení k dalším skutečnostem a konečné rozhodnutí je vždy na nich.²⁷

Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti:

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14 let	15 – 19 %
4.	15 – 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

Tabulka 1 Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti ²⁸

Z uvedené tabulky vyplývá, že s rostoucím věkem dítěte, roste i doporučená výše výživného, jelikož se s věkem dítěte zvyšují současně i jeho potřeby.

²⁵ De iure = dle právního stavu

²⁶ Rozdělení na druhy výživného. In: www.vyzivne.cz [online]. Praha: Asociace neúplných rodin. [cit. 05. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vyzivne.cz/rozdeleni-na-druhy-vyzivneho/>

²⁷ MENCEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5, str. 7k

²⁸ Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti. In: Portál Justice [online], [vid. 06. 11. 2021]. Dostupné z: <https://justice.cz>

Procentuální rozmezí v tabulce značí, jaký podíl z finančních příjmů povinného by měl připadnout na jednotlivou splátku výživného dítěti.

„Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti (§ 910 odst. 2 OZ).“ Vyživovací povinnost k dítěti mají tedy primárně jeho rodiče a pouze v případě, kdy rodiče dítěte nežijí nebo nejsou schopni této povinnosti dostát, přechází hrazení výživného na prarodiče či jiné předky. Pokud se jedná o již vdaného či ženatého potomka, má vyživovací povinnost manžela přednost před vyživovací povinností rodičů (§ 697 odst. 1 OZ).²⁹

2.4.1.1. Náhradní výživné

Od 1. července 2021 nabyl účinnosti zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném). Náhradní výživné, dříve nazývané jako zálohované výživné, je sociální dávka vyplácená Úřadem práce ČR, která má pomoci samoživitelkám či samoživitelům v situaci, kdy druhý rodič neplatí soudem stanovené výživné nebo platí pouze jeho část. V takovém případě si nově rodič, pěstoun nebo opatrovník, který má dítě v péči, může zažádat o náhradu výživného ve výši až tři tisíce korun českých měsíčně.³⁰

K vyplácení náhradního výživného potřebuje pečující rodič současně splnit několik podmínek. První podmínkou je, že výživné musí být stanoveno soudním rozhodnutím či musí být soudem schválena dohoda o výživném uzavřená mezi rodiči. Nestačí tak pouze ústní domluva. Druhou podmínkou je, že vyživovací povinnost směřuje vůči nezaopatřenému dítěti, tedy dítěti, které je mladší patnácti let, studuje nebo je vážným způsobem zdravotně omezeno, přičemž dítě musí mít dále trvalý pobyt v České republice. Poslední podmínkou je nezbytnost zahájeného řízení o vymáhání výživného vůči neplaticímu rodiči. Tato podmínka se považuje za splněnou i v případě, že bylo v posledních čtyřech měsících takové řízení zastaveno z důvodu, že rodič, který výživné nehradí, nemá žádný majetek.³¹

²⁹ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 958-978

³⁰ Náhradní výživné. In: www.mpsv.cz [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 30.6.2021, [cit. 06.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nahradnivyzivne>

³¹ Náhradní výživné. In: www.mpsv.cz [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 30.6.2021, [cit. 06.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nahradnivyzivne>

V případě, že druhý rodič svou povinnost na úhradu výživného neplní trvale, je možné náhradní výživné pobírat až 24 měsíců, kdy je ale potřeba každé čtyři měsíce dokládat na úřad práce dokumenty stvrzující, že jsou stále splněny všechny podmínky pro výplatu těchto dávek. Jednotlivé dávky jsou vypláceny měsíčně, vždy zpětně za uplynulý kalendářní měsíc. V případě, že se jedná o náhradu pouze části výživného, která odpovídá částce nižší než sto korun českých, vyplácí úřad práce takovou dávku pouze jednou za čtyři měsíce.³²

2.4.2. Vyživovací povinnost dětí k rodičům

Vyživovací povinnost mezi dětmi a rodiči je vzájemná. Pokud se dítě dokáže samo živit, je povinno zajistit svým rodičům výživu, je-li to potřeba (§ 915 odst. 2 OZ). Rodiče mají nárok na tzv. slušnou výživu.

V souladu s dobrými mravy je dle mého samozřejmé, aby v situaci, kdy na jedné straně stojí rodič, který se není schopen slušně uživit a zajistit si tak své potřeby a na druhé straně jeho potomek, který vydělává a má možnosti a schopnosti rodiči pomoci, pomohl potomek rodiči i bez toho, aniž by o tom muselo probíhat soudní řízení a povinnost placení výživného byla stanovena soudem. V praxi soudy o výživném dětí k rodičům rozhodují velice zřídka. Je však otázkou, zda je tomu tak z důvodu, že se děti o své rodiče postarají, tak jak jsem uvedla, bez toho, aniž by jim to muselo být uloženo soudem, nebo zda je to tím, že není mnoho rodičů, kteří by od svých dětí vymáhali peníze soudní cestou.³³

K přiznání této vyživovací povinnosti se vyžaduje podání návrhu jednoho či obou rodičů k soudu. V tomto návrhu rodič uvede skutečnosti, v jejichž důsledku není schopen sám dosáhnout vyšších příjmů a potřeby, které nezbytně zajistí jeho slušný a důstojný život. Dále musí být uvedeny důvody, dle nichž je dítě schopno se samo živit. V případě, že existuje více povinných dětí, bude každému z nich rozsah výživného stanoven dle jejich majetkových poměrů, schopností a možností. Každé z dětí tak může mít vůči rodiči stanovené výživné v jiné výši (§ 914 OZ).³⁴

Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům lze spatřovat i v ustanovení § 886 odst. 1 OZ, které říká, že pokud žije dítě s rodiči ve společné domácnosti a je o něj

³² Náhradní výživné. In: www.mpsv.cz [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 30.6.2021, [cit. 06.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nahradnivyzivne>

³³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 77

³⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 77

zároveň dobře postaráno, má se podílet na péči o společnou domácnost. Jedná-li se o dítě, které má vlastní příjem, podílí se na péči o společnou domácnost peněžitými příspěvky, v opačném případě se podílí vlastní prací v domácnosti. Tato povinnost dítěte zaniká v okamžiku, kdy zaniká poskytování výživy rodičů k dítěti (§886 OZ).

Této vyživovací povinnosti předchází vyživovací povinnost mezi manžely, tedy pouze v případě, kdy rodič nemá manžela, či jej manžel není schopen zajistit, přichází v úvahu uložení vyživovací povinnosti dítěte k rodiči, jak uvádí ustanovení § 697 odst. 1 OZ.

2.4.3. Vyživovací povinnost mezi dalšími potomky a předky

Občanský zákoník upravuje kromě vzájemné vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi i vyživovací povinnost mezi dalšími potomky a předky, kterými jsou především další příbuzní v linii přímé. V praxi se nejčastěji setkáme s výživným prarodičů vůči vnukům. Primárně mají vůči dítěti vyživovací povinnost rodiče. Pokud však rodiče tuto povinnost nemohou plnit, přechází tato povinnost na prarodiče či další předky dítěte, přičemž výživné bližších příbuzných předchází výživnému příbuzných vzdálenějších (§ 910 odst. 3 OZ). Jedná se tedy o subsidiární povinnost prarodičů zajistit výživu svým vnukům, pokud ji potřebují, a to s cílem zachování nejlepších zájmů a blaha dítěte v souladu mimo jiné s Úmluvou o právech dítěte.³⁵

Dle Šmída, lze mít v souladu se všemi zásadami týkajícími se výživného vůči dítěti za to, že sousloví „nemohou-li plnit“, které obsahuje již zmíněné ustanovení § 910 odst. 3 OZ, je třeba vykládat tak, že i částečná neschopnost dodržení vyživovací povinnosti, a to z jakýchkoliv důvodů, bude znamenat vznik vyživovací povinnosti ze strany dalších předků. Nelze zohledňovat pouze objektivní překážky na straně rodičů, tedy nemožnosti či neschopnosti se samostatně živit, a tudíž i živit své dítě, ale i překážky subjektivní, tedy situace, kdy se rodič práci cíleně vyhýbá apod. Tento názor znamená zajištění větší ochrany zájmů a potřeb dítěte. V odborné literatuře se však objevují i názory, že nemožnost plnění na straně rodiče by měla spočívat pouze v objektivních překážkách. Tento výklad by ale znamenal, že pokud by se například rodiče úmyslně vyhýbali pracovní činnosti, ačkoliv jejich pracovní schopnost není ničím omezena, a v důsledku toho by nehradili výživné svým dětem, vyživovací povinnost

³⁵ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 72–73

prarodičů by nevznikla a výživa dítěte by tak nebyla nikterak zajištěna. V případě vzniku vyživovací povinnosti prarodičů z důvodu subjektivní překážky na straně rodičů není automaticky zaniklá vyživovací povinnost rodiče, ta bude trvat i nadále.³⁶

V souladu s ustanovením § 914 OZ bude v případě, kdy má dítě vícero prarodičů, kteří jsou schopni dostát vyživovací povinnosti, tato povinnost mezi ně rozdělena s ohledem na jejich majetkové poměry, schopnosti a možnosti.

Zatímco rodiče mají zákonem stanovenou povinnost zajistit dítěti s nimi shodnou životní úroveň, nestanovuje výslovně občanský zákoník, v jakém rozsahu má být vyživovací povinnost plněna ze strany prarodičů. Pokud tedy není stanoveno jinak, měly by být při určování výše výživného zohledňovány nejlepší zájmy dítěte. Výživné by tedy mělo být v takové výši, aby z něj bylo možně uhradit dítěti všechny odůvodněné potřeby a v případě, že to umožňují majetkové poměry prarodičů i úspory.³⁷

Občanský zákoník používá v ustanoveních o vyživovací povinnosti termíny jako je „blízký příbuzný“, nejedná se však o příbuzné v řadě pobočné, tedy sourozence, ale pouze o příbuzné v řadě přímé. Ačkoliv sourozenecký vztah je jedním z nejvýznamnějších rodinných vztahů, zákon sourozencům neukládá vzájemnou vyživovací povinnost. Pokud si však sourozenci poskytují výživné dobrovolně v zájmu rodinné solidarity, nejedná se o bezdůvodné obohacení.³⁸

2.4.4. Vyživovací povinnost neprovdané těhotné ženě či matce

Ve 21. století v České republice velmi výrazně stoupá podíl dětí narozených mimo manželství, což je vidět na grafu níže. Ačkoliv rodinný život založený na svazku manželském požíval vždy zvýšené ochrany a je stále společností a kulturou preferován, ochrana těhotné ženy, která není vdaná či vůbec nežije s otcem dítěte, a tudíž se nemůže spolehnout na jeho pomoc při zajištění dítěte, má u nás bohatou tradici. „*V duchu rčení „chráníme-li matku, chráníme dítě“ nebo „šťastná matka, šťastné dítě“ zákonodárce již tradičně reaguje výslovným uzákoněním specifických nároků těhotné ženy, resp. neprovdané matky vůči otci*

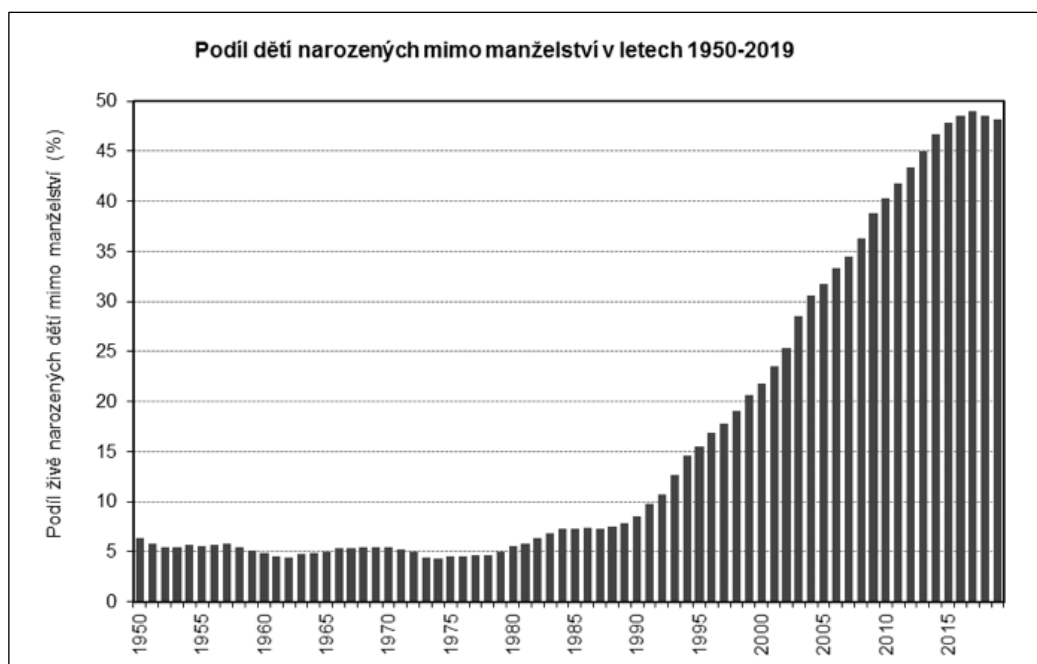
³⁶ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 73–74

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 244

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 246

*dítěte*³⁹, a to nejen v současné právní úpravě, ale i v mnoha historických pramenech.

Graf značící podíl dětí narozených mimo manželství:

Obrázek 2 značící podíl dětí narozených mimo manželství⁴⁰

Těhotenství a narození dítěte s sebou přináší nejen zvýšení finančních nákladů, které jsou v souvislosti s těhotenstvím a mateřstvím vynakládány, ale i snížení možností získávat vlastní finanční příjmy. Smyslem této vyživovací povinnosti je tak alespoň částečná kompenzace těchto důsledků neprovdané těhotné ženě či matce. Zákon však tyto ženy nestaví na úroveň žen provdaných, nemají tak nárok na stejnou životní úroveň jako vdané ženy vůči svým manželům.⁴¹

Všechna práva neprovdané matky i těhotné ženy jsou zakotvena v jednom ustanovení § 920 OZ. To může být v praxi matoucí a způsobovat jisté nejasnosti. Hlavním rozdílem mezi těmito právy je určení otcovství. V případě výživného neprovdané matky je otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů (tzv. II. domněnka; § 779 OZ) nebo rozhodnutím soudu (tzv. III. domněnka; § 783 OZ), naopak v případě výživného těhotné ženy se jedná pouze o pravděpodobného otce, takže otcovství není žádným způsobem určeno.

³⁹ NOVOTNÝ, Petr a kol. Nový občanský zákoník. Rodinné právo, 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4, str. 89

⁴⁰ Graf značící podíl dětí narozených mimo manželství. In: Český statistický úřad, [online], [vid. 13. 11. 2021]. Dostupné z www.czso.cz

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 270

Jak neprovdaná matka, tak těhotná žena mají ze zákona nárok na výživu sebe a na úhradu některých nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Mezi tyto náklady lze řadit například těhotenské ošacení, výživové doplňky, výlohy na dopravu na lékařské kontroly či náklady spojené s porodem. Zmíněné náklady budou samozřejmě vyšší v případě, že žena nebude zdravotně pojištěna, a tudíž si bude hradit i poplatky, které by jinak byly hrazeny pojišťovnou. Těhotná žena má navíc nárok, aby jí muž, jehož otcovství je pravděpodobné, již předem poskytl částku potřebnou k zajištění výživy dítěte. Tato částka je v praxi využívána hlavně na pořízení tzv. „výbavičky“ pro novorozence, což představuje značné náklady, které jsou vynaloženy ještě před narozením dítěte.⁴²

Ke vzniku vyživovací povinnosti vůči neprovdané matce, resp. těhotné ženě není třeba existence stavu odkázanosti na výživu, žena tak může být schopna se sama živit. I v případě, že by žena byla schopna všechny výdaje spojené s těhotenstvím a porodem uhradit bez pomoci, má právo na finanční pomoc otce, který je povinen se solidárně podílet na výživě matky dle svých majetkových poměrů, možností a schopností a chránit tím tak i své nenarozené či novorozené dítě.⁴³

Ustanovení § 920 odst. 1 OZ ukládá otci povinnost poskytovat matce výživné po dobu dvou let od narození dítěte. Výživné neprovdané matky a úhrada nákladů spojených s těhotenstvím a narozením dítěte může být přiznána i zpětně, nejdéle však dva roky od porodu (§ 922 odst. 2 OZ). Tímto zákonodárce zohledňuje situace, kdy bylo například otcovství určeno až v řízení před soudem, což může mnohdy představovat složitý a několik měsíců trvající proces.

Řízení o výživném vůči neprovdané těhotné ženě či matce se zahajuje pouze žalobou, ke které je aktivně legitimována právě neprovdaná těhotná žena či matka a pasivně legitimován je otec, resp. pravděpodobný otec. Žalobkyně navrhne výši a způsob hrazení splátek a dále musí dokázat těhotenství, vynaložené náklady, a v případě žaloby neprovdané matky i otcovství žalovaného.⁴⁴

⁴² ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 78–87

⁴³ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 1024–1034

⁴⁴ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 86–87

3. Vybrané druhy vyživovací povinnosti

3.1. Vyživovací povinnost mezi manžely

Vstup do svazku manželského nepředstavuje pouze symbolický akt stvrzení lásky mezi mužem a ženou, nýbrž jím mezi manželem a manželkou vzniká katalog vzájemných práv a povinností. Jednou z těchto povinností je vzájemná vyživovací povinnost, jenž je projevem zásady rovnosti muže a ženy v manželství. Cílem vyživovací povinnosti mezi manžely je zajistit shodnou životní úroveň oběma manželům, a vyvážit tak případnou majetkovou disproporci mezi nimi. Jedná se o osobní, nezcizitelné a nepřevoditelné právo každého manžela.

Vyživovací povinnost mezi manžely je zakotvena především v ustanovení § 697 OZ. Druhý odstavec tohoto ustanovení pak stanovuje, že se pro vyživovací povinnost mezi manžely použijí i obecná ustanovení o výživném, tedy ustanovení § 910 až 914 OZ.

3.1.1. Manželství

Manželství je zákonem definováno jako trvalý svazek muže a ženy, který vznikl zákonným způsobem a jehož hlavním účelem je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc (§ 655 OZ). Jedná se o kogentní právní úpravu. Manželství lze v České republice uzavřít pouze mezi osobami opačného pohlaví, a to na základě údajů z rodného listu. Manželství je založeno na několika zásadách, mezi něž patří dobrovolnost, vzájemná věrnost, rovnost, vzájemná solidarita, autonomie vůle a ochrana slabší strany.⁴⁵

Občanský zákoník umožňuje 4 druhy uzavření manželství, a to občanský sňatek, církevní sňatek, konzulární sňatek a sňatek v zastoupení. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní a aktu uzavření manželství musí být přítomni dva svědci (§ 656 odst. 2 OZ).

Manželství může uzavřít každý, komu v tom nebrání zákonná překážka (§ 671 OZ). Těmito překážkami jsou nezletilost, nesvéprávnost nebo omezená svéprávnost vyjma povolení soudu k uzavření manželství osobě starší šestnácti let. Dalšími překážkami je předchozí uzavření manželství, registrovaného partnerství,

⁴⁵ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.13-14

nebo jiného obdobného svazku, který stále trvá. A v neposlední řadě příbuzenský vztah mezi mužem a ženou v přímé linii či vztahu sourozeneckém, kdy za tento vztah je považován i takový vztah, který je založený poručenstvím, pěstounstvím nebo svěřenectvím.⁴⁶

V případě, že by manželství bylo uzavřeno navzdory porušení či nedodržení některé ze zákonných podmínek, jedná se o manželství zdánlivé, a tedy neexistující manželství (§ 677 OZ). Soud může neexistenci manželství určit, aniž by byl podán návrh (§ 678 OZ).

3.1.2. Práva a povinnosti manželů

Uzavřením manželství vznikají manželům vzájemná práva a povinnosti, jež jsou postavena na zásadě rovnosti. Rovné postavení manželů zakotvuje ustanovení § 687 OZ, primárně však vychází z Listiny základních práv a svobod, jelikož Listina v první větě čl. 1 stanovuje, že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Platí, že povinnosti jednoho z manželů vždy odpovídá právo druhého z manželů.

Kovářová rozděluje vzájemné manželské povinnosti na povinnosti I. řádu a II. řádu. Mezi povinnosti I. řádu řadí povinnost vzájemné úcty, povinnost věrnosti, společného žití, vzájemného respektu důstojnosti, vzájemné podpory, povinnost udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé životní prostředí a povinnost společně pečovat o děti. Do druhé skupiny, tedy povinností II. řádu, pak řadí např. povinnost sdělení údajů o příjmech a stavu jmění, údajů o pracovních či studijních činnostech, povinnost brát při rozhodování o pracovních či studijních záležitostech ohled na zájem rodiny či manžela, povinnost přispívat na potřeby rodiny a domácnosti, povinnost poskytovat druhému z manželů výživu nezbytnou pro shodnou životní úroveň apod.⁴⁷ Povinnosti zařazené do skupiny I. řádu nalezneme v ustanovení § 687 odst. 2 OZ. Povinnosti II. řádu jsou pak stanoveny v ustanoveních § 688 až § 747 OZ.

Vzájemná práva a povinnosti manželů můžeme dále dělit na osobní a majetková. Mezi osobní patří např. povinnost věrnosti či vzájemné úcty, povinnost vzájemné podpory nebo povinnost vytváření zdravého rodinného

⁴⁶ § 672 až 675 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-2, str. 42-43

prostředí. Naopak mezi majetková práva a povinnosti patří např. vzájemná vyživovací povinnost, povinnost zahrnutí zisků z výlučného vlastnictví do SJM, povinnost přispívat na potřeby života rodiny a domácnosti apod.⁴⁸

3.1.2.1. Osobní manželské povinnosti

„Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti“ (§ 687 odst. 2 OZ). Jak již bylo výše řečeno, tyto povinnosti a zároveň práva jsou osobního charakteru. Dle mého názoru spolu tyto povinnosti velmi úzce souvisí a jsou navzájem provázané, jelikož pokud se manžel například dopustí nevěry, naruší tím určitým způsobem i úctu k druhému z manželů, pokud nebude dodržována vzájemná úcta či nebude vzájemně respektována důstojnost, nebude se nejspíše jednat ani o zdravé rodinné prostředí atd.

Jedná se o povinnosti, jejichž dodržování a respektování ovlivňuje celkové fungování manželského vztahu. Jedná se však spíše o normy mravní, nežli právní a jejich dodržování nelze v podstatě přímo vynutit či ukládat sankce za jejich porušení. *„Jde spíše o to, aby si partneři manželského soužití uvědomili, že to, co po nich zákon žádá, není nic jiného než vyžadování splnění podmínek, které jsou v jejich vlastním zájmu nezbytné pro trvání manželského svazku.“*⁴⁹ K vynutitelnosti těchto povinností se vyjádřila i důvodová zpráva k občanskému zákoníku, ve které je k rozebíranému ustanovení uvedeno že *„osobní vztahy mezi manžely ve své obecnosti, resp. abstraktnosti nejsou přímo vynutitelné.“*⁵⁰

Dodržování uvedených manželských povinností však může mít velký vliv v řízení o rozvodu manželství, zejména pak v tzv. ztíženém rozvodu podle ustanovení § 755 odst. 2 písm. b), kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí nebo pro určení výše výživného, popř. sankčního výživného.⁵¹

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 65

⁴⁹ RADVANOVÁ, Senta. Kurs občanského práva: instituty rodinného práva. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2. Str. 39

⁵⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidována verze) [online] 03.02.2012 [cit. 14. 11. 2021]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁵¹ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 67-75

3.1.2.2. Informační povinnost

Již při svatebním obřadu nevěsta s ženichem souhlasně prohlašují, že znají navzájem svůj zdravotní stav, a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství. Tento akt dle mého názoru souvisí s manželskou povinností informovat druhého manžela o svých příjmech, výdajích a důležitých životních rozhodnutích. Aby mohla nevěsta s ženichem prohlásit, že zvážili uspořádání majetku po svatbě včetně budoucího bydlení a finančního zajištění, musí již navzájem znát své majetkové poměry.

Právo manžela na informace o příjmech a celkovém stavu jmění, jakož i stávajících či budoucích pracovních, studijních a podobných činnostech nalezneme v ustanovení § 688 OZ. Úzce s ním souvisí povinnost druhého manžela v ustanovení § 689 OZ, které stanovuje, že manžel je povinen brát při výběru pracovních, studijních a podobných činností ohled na zájem manžela, nezletilého dítěte a celé rodiny. Pokud by jeden z manželů například tajil své příjmy nebo část svého jmění, upíral by druhému z manželů zákonný nárok na stejnou hmotnou a kulturní úroveň, a tudíž i případné stanovení výživného (§ 697 OZ). Informace o příjmech a výdajích jsou dále podstatné pro stanovení výše příspěvku na rodinnou domácnost (§ 690 OZ) či pro posouzení výše výživného rodiče k dětem (§ 910 a násl. OZ).⁵²

Ačkoliv se každý rok zvyšuje zájem o manželské či předmanželské smlouvy, tedy smluvený manželský majetkový režim dle § 716 a násl. OZ, stále v manželském majetkovém právu převažuje režim zákonný, a tedy společné jmění manželů.⁵³ Je tedy patřičné informovat manžela o skutečnostech, jako jsou změna zaměstnání, přeložení, nové podnikatelské plány atd., které mohou manželství a společné jmění manželů zásadně ovlivnit. Jelikož jsou dle zákonného režimu součástí společného jmění manželů také dluhy manžela, je bezesporu důležité, aby byl manžel informován nejen o příjmech, ale i o výdajích a závazcích druhého manžela.⁵⁴

⁵² POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.47

⁵³ Meziročně stoupl počet manželských či předmanželských smluv o více než 500. In: Česká justice [online]. 19. 08. 2021, [cit.15.11.2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/mezirocne-stoupl-pocet-manzelskych-ci-predmanzelskych-smluv-o-vice-nez-500/>

⁵⁴ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 75-77.

Práva na informace se manžel může domáhat i soudní cestou, a to pokud potřebuje informace o stavu majetkových poměrů druhého manžela. Půjde o sporné řízení zahájené podáním žaloby, které může skončit rozhodnutím, které ukládá povinnému povinnost sdělit oprávněnému manželovi informace, na něž má ze zákona nárok. Problém však nastává, pokud tato povinnost není ani po vydání rozhodnutí dobrovolně splněna. Lze ji totiž vymáhat pouze pokutami, které budou vzhledem k SJM k tíži i oprávněnému manželovi. Nejčastěji je povinnost sdělení informací o majetkových povinnostech soudní cestou ukládána v řízení o stanovení vyživovací povinnosti mezi manžely.⁵⁵

3.1.2.3. Povinnosti hradit náklady společné domácnosti

Rodinná domácnost manželů je dle občanského zákoníku tam, kde mají manželé obydlí (§ 743 odst. 1 OZ). Jedná o společenství všech osob trvale žijících ve stejném obydlí, které se společně podílejí na nákladech svých potřeb a potřeb domácnosti. Rodinnou domácnost manželů tvoří minimálně sami manželé, a případně i společné děti těchto manželů, děti jednoho z manželů či rodiče některého z manželů apod. K uspokojování běžně nezbytných potřeb rodiny je mimo finančních prostředků využíván také soubor movitých věcí, který je zákonem nazýván jako „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“.⁵⁶ Zákon stanovuje, že není podstatné, zda jsou předměty, které spadají do obvyklého vybavení domácnosti vlastněny oběma manžely či pouze jedním z nich. Pokud se však chystá jeden z manželů s takovým předmětem určitým způsobem nakládat, potřebuje k tomu souhlas druhého manžela. To neplatí, pokud se jedná o předmět zanedbatelné hodnoty (§ 698 ods. 1 a 2 OZ).

Pokud mají manželé rodinnou domácnost, tedy nežijí v odluce, mají oba povinnost solidárně přispívat na nezbytné potřeby této domácnosti a potřeby jejich členů. *„Potřebami rodiny, resp. záležitostmi rodiny, se rozumí netoliko její výživa, ale všechno, co rodina a členové rodiny ke svému životu, hmotnému i kulturnímu potřebují, tedy také potřeby rodinné domácnosti (bydliště), resp. záležitosti domácnosti se týkající.“*⁵⁷ Každý z manželů je povinen přispívat na potřeby rodinné

⁵⁵ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 75-77.

⁵⁶ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.47-49

⁵⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) [online] 03.02.2012 [cit. 18. 11. 2021]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

domácnosti dle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností, a to v takovém rozsahu, aby životní úroveň všech členů rodiny byla v zásadě totožná.⁵⁸ Za uspokojování potřeb rodiny nepovažuje zákon pouze péči finanční, nýbrž i péči osobní, jako je péče o rodinnou domácnost vedením této domácnosti, udržováním čistoty a funkčnosti či připravováním pokrmů apod.

Povinnost přispívat na náklady společné domácnosti je někdy považována za další druh vyživovací povinnosti. Je však potřeba ji odlišovat od vyživovací povinnosti mezi manžely, ačkoliv stejně jako vyživovací povinnost souvisí se vzájemnou pomocí manželů a oba tyto nároky souvisí s majetkovým společenstvím manželů. V praxi jsou také velmi často tyto nároky u soudu uplatňovány společně a při určování výše výživného k manželovi jsou soudy zohledňovány právě i náklady na společnou domácnost každého z manželů. Vyživovací povinnost však na rozdíl od nákladů na rodinnou domácnost vychází z požadavku stejné životní úrovně manželů, kdežto náklady na rodinnou domácnost jsou pouze příspěvková povinnost vůči všem členům domácnosti.⁵⁹

3.1.3. Vyživovací povinnost

Vzájemná vyživovací povinnosti mezi manžely je projevem zásady rovnosti muže a ženy v manželství, tedy že oba manželé mají stejná práva a povinnosti a nárok na stejnou hmotnou a kulturní životní úroveň. Touto zásadou je vyživovací povinnost mezi manžely odlišena od ostatních druhů vyživovacích povinností, které jsou založeny na existenci stavu odkázanosti oprávněné osoby na výživu od povinného. V případě, že jeden z manželů není schopen sám zajišťovat své potřeby nebo toho schopen je, ale v míře rozdílné od druhého manžela, je druhý manžel povinen tuto disproporci vyvážit formou výživného k oprávněnému manželovi. Tato povinnost vyplývá také z výše uvedených vzájemných povinností manželů, a to povinnosti ke vzájemné podpoře, úctě a respektu mezi manžely.⁶⁰

Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 30. 07. 2019 pod sp. zn. III. ÚS 2097/19 předeslal, že vyživovací povinnost mezi manžely nemá sloužit k tomu, aby jeden z manželů na základě výživného bezpracně získával tu část plnění, které

⁵⁸ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 78-80.

⁵⁹ ŘEZNÍČEK, David. K povinnosti manželů přispívat na náklady rodinné domácnosti. In: Epravo.cz [online]. 26.11.2019, [cit. 15.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-povinnosti-manzelu-prispivat-na-naklady-rodinne-domacnosti-110293.html>

⁶⁰ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 88

by sám mohl dosahovat svým úsilím, jenž po něm lze vzhledem k okolnostem požadovat. Ústavní soud dále konstatoval, že „výživné mezi manžely má zajišťovat oběma manželům stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Plně v souladu se zásadou spravedlnosti je podmínit vyrovnání hmotné a kulturní úrovně mezi manžely tím, že oprávněný manžel se reálně snaží dosáhnout příjmu, který odpovídá jeho schopnostem a možnostem, je-li to po něm možno s ohledem na okolnosti požadovat. Výživné manžela v takovém případě vyrovnává hmotnou a kulturní úroveň, jíž oprávněný manžel svými schopnostmi a možnostmi nedosáhne.“⁶¹

Ze soudní praxe lze dovodit, že problémy z pravidla nevznikají, pokud se jedná o fungující manželství, kdy manželé vedou společnou rodinnou domácnost, ale naopak v případech, kdy manželé žijí z určitých důvodů odděleně. Nesdílení rodinné domácnosti manželů může být důsledkem zaměstnaní jednoho z manželů či problémů v manželství, které vyvrcholí v opuštění společné domácnosti jedním z manželů. Není tak výjimkou, že během soudního řízení o stanovení výživného, které může trvat i několik měsíců, dojde k rozvodu manželství. Nejčastěji je vyživovací povinnost soudem ukládána manželovi vůči manželce, není však samozřejmě vyloučeno, aby byl na straně oprávněného muž, tedy manžel.⁶²

Žaloby o určení výživného na manžela se však v soudní praxi objevují ojediněle. Jak již bylo uvedeno, soudní řízení tohoto typu se zpravidla netýká fungujících manželství. Obvykle představuje tento krok poslední kapku, kterou manželství končí. V praxi ve většině případů žalovaný manžel podá okamžitě návrh na rozvod, nebyl-li podán již před podáním žaloby. Komplikací je také skutečnost, že ve většině případů hradí během trvání manželství povinný manžel výživné ze SJM, které se bude následně současně s rozvodem manželství vypořádávat.⁶³

3.1.4. Vznik vyživovací povinnosti mezi manžely

Ke vzniku vyživovací povinnosti mezi manžely je třeba naplnění několika předpokladů, jež stanovuje zákon. Těmito předpoklady jsou právní existence

⁶¹ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 30.07.2019, sp. zn. III. ÚS 2097/19

⁶² NOVOTNÝ, Petr a kol. Nový občanský zákoník. Rodinné právo, 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4, str. 81-82

⁶³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Právo na stejnou životní úroveň. In: Bulletin advokacie [online]. 06.12.2016, [cit. 19.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-na-stejnou-zivotni-uroven>

manželství, nestejná životní úroveň manželů a soulad s dobrými mravy.⁶⁴

Nárok na výživné manžela není ovlivněn vůlí manželů, ale vzniká ze zákona současně s uzavřením manželství a platí zásadně po celou dobu trvání manželství až do jeho zániku. Překážkou není ani neplatnost manželství. V takovém případě jsou manželé vzájemně povinni vyživovací povinností od uzavření neplatného manželství až do doby vydání rozsudku, jímž je manželství prohlášeno za neplatné. Vyživovací povinnost však nevzniká při zdánlivě uzavřeném manželství, jelikož občasný zákoník stanovuje, že zdánlivé manželství nevyvolává žádné právní účinky a následky. Dále tato povinnost nevzniká ani mezi druhem a družkou v nesezdaném soužití. Existence manželství je tedy základním předpokladem pro vznik vyživovací povinnosti mezi manžely.⁶⁵

Dalším uvedeným předpokladem je nestejná životní úroveň manželů. Účelem výživného mezi manžely je dosažení ideálně stejné životní úrovně manželů, a to po hmotné i kulturní stránce, a tím tedy i dosažení rovnosti manželů. Jak již bylo uvedeno výše, pro vyživovací povinnost mezi manžely není nezbytný stav odkázanosti druhého manžela. Nárok na výživné má oprávněný manžel i v případě, kdy je schopen se samostatně živit, ale v nižší míře než manžel povinný. Samotná výše příjmů manželů však není dostačující k určení výše výživného. Je třeba zohledňovat i odůvodněné potřeby oprávněného manžela a možnosti a schopnosti manžela povinného. Schopnosti a možnosti se však zohledňují i na straně manžela, který výživné požaduje. Soud zohledňuje, z jakých důvodů jsou jeho příjmy nulové či nižší než u druhého manžela, a zda odpovídají jeho možnostem a schopnostem nebo by tyto příjmy mohly být potenciálně vyšší, přičemž nejsou žádné překážky, které by tomuto bránily. V takovém případě by nebylo etické a spravedlivé soudně vymáhat výživné po druhém manželovi, který vyšších příjmů dosahuje například v důsledku své pracovitosti a píle.⁶⁶

Dále je důležité zohlednit i nezbytné výdaje manžela, jehož příjmy jsou vyšší než manžela druhého, a to včetně toho, jaké jsou jeho výdaje na společnou domácnost oproti manželovi s nižšími příjmy. V reálu je však nejčastěji výživné mezi manžely spojeno se situací, kdy jeden z manželů, typicky žena, nepracuje

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 102

⁶⁵ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 89

⁶⁶ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 91-95.

a pečuje o domácnost a děti, zatímco manžel chodí do práce a poskytuje manželce výživu v takové míře, aby jejich životní úroveň byla i v takovém případě shodná. Dosažení stejné životní úrovně však může být v praxi velmi obtížné.⁶⁷

K posuzování stejné hmotné a kulturní úrovně manželů se vyjádřil i Ústavní soud, a to například v usnesení ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16, ve kterém dovedl, že *„na požadavek stejného životního standardu obou manželů je nutno pohlížet s určitými korekcemi, když životní úroveň nelze posuzovat toliko ve vztahu k dosahovaným měsíčním příjmům, ale je třeba vzít v úvahu všechny majetkové a osobní poměry. Institut výživného mezi manžely pak plní určitou "dorovnávací" funkci v případě, že by životní standard jednoho z manželů byl zřetelně odlišný.“*⁶⁸ Podstatné je tedy, jaký je případný rozdíl hmotné a kulturní úrovně manželů po započtení všech odůvodněných výdajů.

Posledním uvedeným předpokladem pro vznik vyživovací povinnosti mezi manžely je soulad s dobrými mravy. Občanský zákoník v ustanovení § 2 odst. 3 říká, že *„výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy.“* Pojem dobré mravy byl Ústavním soudem definován jako *„souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.“* Ústavní soud dále judikoval, že soulad s dobrými mravy musí být posuzován individuálně u každého případu v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.⁶⁹ Při stanovení výživného tedy nesmí dojít ke zjevnému zneužití práva.

3.1.5. Výše, rozsah a splatnost výživného

Pro určení výše vyživovací povinnosti mezi manžely jsou stejně jako u všech ostatních druhů vyživovacích povinností výchozím ukazatelem schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného a odůvodněné potřeby oprávněného. Výživné by mělo být hrazeno v takové výši, aby hmotná a kulturní úroveň manželů byla v zásadě stejná. Soud by měl posuzovat nejen faktické schopnosti a možnosti obou stran, nýbrž i ty potenciální.⁷⁰

⁶⁷ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 89-91

⁶⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31.10.2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16

⁶⁹ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26.02.1998, sp. zn. II. ÚS 249/97

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 102

Požadavku stejné životní úrovně však nelze docílit pouze tím, že se zjistí příjmy obou manželů, které se mechanicky vydělí a manžel s větším příjmem doplatí druhému částku v takové výši, aby byl finální příjem obou manželů shodný. Soud musí zvážit také odůvodněné výdaje manželů, péči o společnou domácnost a péči o nezletilé dítě či jinou vyživovací povinnost. Až poté, co jsou zjištěny všechny uvedené skutečnosti, může soud porovnat výše životních úrovní obou manželů a dojít k závěru, zda jsou shodné či nikoliv.⁷¹

Při určení výživného není cílem zajistit pouze výživu oprávněného manžela jako takovou, ale i prostředků sloužících k úhradě jeho kulturních, rekreačních a dalších osobních potřeb. Výživné je možné plnit nejen v peněžité formě, ale také v naturáliích.⁷²

Výživné je obvykle hrazeno v pravidelných a opakujících se měsíčních dávkách, které se platí na měsíc dopředu. Soud však může rozhodnout i o jiném způsobu hrazení, a to například o úhradě fixní jednorázové částky, jenž přichází v úvahu hlavně v situaci, kdy bylo zahájeno rozvodové řízení manželů či manželství bylo již rozvedeno, a pokud to majetkové poměry povinného manžela umožní. Pokud povinný manžel není schopen uhradit tuto splátku najednou, budou mu soudem stanoveny jednotlivé splátky. Jednorázová částka je poté zpravidla uhrazena v období od podání žaloby do rozhodnutí soudu. Manželé si mohou odlišnou splatnost výživného také individuálně domluvit (§ 921 OZ). Výživné je možno přiznat pouze na základě návrhu (žaloby), a to zpětně ode dne podání tohoto návrhu.⁷³

3.1.6. Soudní řízení o určení výživného

Jak již bylo uvedeno, vyživovací povinnost mezi manžely vzniká ex lege, tedy přímo ze zákona a ve fungujícím manželství je hrazena zpravidla dobrovolně. Pokud tomu tak není, a tedy jeden z manželů tuto svou povinnost dobrovolně neplní, může se oprávněný manžel domáhat určení výživného v soudním řízení.⁷⁴

K soudnímu určení výživného dochází v praxi spíše v manželstvích,

⁷¹ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.13-14

⁷² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 60-61

⁷³ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 95

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 103

u kterých se schyluje k rozvodu. Manželé již nežijí ve společné domácnosti nebo v ní žijí, ale manželství nefunguje. Není výjimkou, že během soudního řízení o určení výživného dojde k rozvodu manželství nebo je minimálně podán návrh na zahájení rozvodového řízení. K nejčastějším důvodům uplatňování nároku na výživné manžela k soudu se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR ve zprávě ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77, kde uvedl že ve většině případů podávaly žalobu manželky, které uváděly, že se starají o nezletilé děti, které nemohou z určitých důvodů umístit do kolektivních zařízení a jsou bez příjmu, jelikož již vyčerpaly dávky v mateřství. Dále bylo uvedeno, že jsou časté žaloby žen ve středním věku a starších, které uplatňují důvod zdravotního stavu, v důsledku kterého jsou neschopné obstarat si vlastní výživu. Ženy v důchodovém věku pak dle Nejvyššího soudu ČR uplatňují skutečnost, že se celý život staraly o manžela, děti a společnou domácnost, tudíž nemají žádnou kvalifikaci, případně nemohou zaměstnání získat vzhledem k věku či zdravotnímu stavu. V mnohých případech se pak manželky domáhají určení výživného z důvodu rozdílné životní úrovně manželů.⁷⁵

V soudním řízení o určení rozsahu vyživovací povinnosti je postupováno podle občanského soudního řádu. Jedná se o řízení sporné ovládané zásadou projednací, žalobci tedy náleží důkazní břemeno. Řízení je zahájeno na základě žaloby, jenž musí obsahovat především popis rozhodných skutečností, tedy z jakého důvodu je žaloba podána, zda manželství stále trvá, počet nezletilých dětí, zda manželé sdílí společnou domácnost a dále musí být uvedeny osobní, majetkové a zdravotní poměry obou manželů. Žalobce by měl dále označit důkazy, které navrhuje k prokázání důvodů své žaloby. V žalobním petitu by pak měl být uveden konkrétní návrh výživného, včetně výše a doby, na kterou je požadováno. Soud je při svém rozhodování tímto návrhem vázán.⁷⁶

Dokazování v rámci tohoto soudního řízení je mnohdy obtížné. Jednodušší prokázání příjmů a životní úrovně je v situaci, kdy je povinný zaměstnán v pracovním poměru. Složitější dokazování však nastává, pokud je povinný osobou samostatně výdělečně činnou. V tomto případě soud obvykle vychází z daňových příznání povinného manžela z posledních let, případně z celého účetnictví. Často však ani tyto důkazní prostředky nejsou dostatečné. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 8. 2017 pod sp. zn. II. ÚS 3094/16 uvedl, že „*jakkoli zjištění skutečného*

⁷⁵ Zpráva Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77

⁷⁶ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 94–95

příjmu vedlejšího účastníka klade na soud zvýšené nároky oproti dokazování provedenému např. daňovým přiznáním, je nutno v zájmu řádného zjištění skutkového stavu vést dokazování takovým způsobem, aby byl prokázán skutečný příjem povinného, z něhož lze spravedlivě požadovat placení výživného, nikoli příjem vykázaný podle daňových a účetních předpisů.“⁷⁷ K tomuto se vyjádřil i Nejvyšší soud ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, Cpjn 204/2012, kde uvedl že nelze pohlížet na všechny výdaje uvedené v daňovém přiznání, u kterých zákon o dani z příjmu umožňuje snížit si o ně základ daně, jako na výdaje nezbytné k dosažení, zajištění a udržení příjmů povinného do té míry, aby po něm nebylo množné požadovat, aby místo těchto výdajů přednostně hradil náklady na vyživovací povinnost.⁷⁸

Ústavní soud tedy judikoval, že „pro určení výživného je podstatný skutečný příjem rodiče, který může být jiný než hospodářský výsledek vykázaný podnikatelem podle účetních a daňových předpisů. Uplatnění výdajů tzv. daňovým paušálem nemusí odpovídat skutečným příjmům podnikatele, a nemůže proto být základem pro posouzení rozsahu vyživovací povinnosti povinného.“⁷⁹

Občanský zákoník v případě vyživovací povinnosti mezi manžely neobsahuje žádné ustanovení, které by stanovilo fikci příjmů manžela, tak jako je tomu v případě výživného k nezletilému dítěti. Občanský zákoník poskytuje nezletilému dítěti vyšší ochranu práv, než poskytuje manželovi. Oprávněný manžel nemá a nemůže mít vždy přístup ke všem informacím, které jsou zásadní pro rozhodnutí daného sporu. Pokud tedy nastane situace, kdy povinný manžel při řízení a zejména dokazování nespolupracuje, a zároveň navrhuje manžel, jemuž náleží důkazní břemeno, přednesl alespoň určité opěrné body pro jím navrhované důkazy, uplatní se vysvětlovací povinnost procesní protistrany. Pokud by vysvětlovací povinnost nebyla splněna, bylo by důsledkem hodnocení důkazů v neprospěch strany, jež tuto povinnost nesplnila.⁸⁰

K řízení je dle ustanovení § 9 odst. 1 OSŘ věcně příslušný okresní soud. Místně příslušným je dle ustanovení § 84 a § 85 OSŘ obecný soud v místě bydliště žalovaného. Žalobce je v řízení osvobozen od soudního poplatku. Soud

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 3094/16

⁷⁸ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, Sp. zn. Cpnj 204/2012

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 3094/16

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.12.2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010

rozhoduje rozsudkem.

3.1.7. Vztah vyživovací povinnosti mezi manžely ke společnému jmění manželů

Společné jmění manželů je specifický majetkový režim mezi manžely vznikající společně s uzavřením manželství, do kterého dle občanského zákoníku náleží majetek, který získal jeden či oba manželé po uzavření manželství, vyjma několika výjimek, jako jsou například věci osobní potřeby či věci nabyté dědictvím nebo darem. SJM zahrnuje mimo aktiv také pasiva, tedy dluhy vzniklé za trvání manželství, a to opět s několika výjimkami. Manželé si mohou smluvně dohodnout odlišnou úpravu společného jmění než formu zákonnou.⁸¹

Vyživovací povinnost společně s povinností hradit náklady společné domácnosti (*viz podkapitola 3.1.2.3.*) a se SJM tvoří jakýsi systémový majetkový celek, který je třeba interpretovat a aplikovat v souladu se zásadou solidarity mezi manžely, vzájemné podpory a pomoci manželů a zásadou ochrany slabší strany. Účelem zákonné úpravy majetkových poměrů mezi manžely je vyrovnaní neodůvodněných materiálních rozdílů během trvání manželství.⁸²

Nárok na vyživovací povinnost manžela může být uplatněn i v případě existence společného jmění manželů v zákonném rozsahu. V zásadě však platí, že rozhodování soudu o stanovení výše výživného je jednodušší v případech, kdy SJM zaniklo, bylo zrušeno či bylo smluvně zúženo. Vyživovací povinnost může být hrazena jak z majetku SJM, tak i z majetku, který se nachází ve výlučném vlastnictví povinného manžela. V ideálním případě by však neměla nastat potřeba, vyživovací povinnost soudně určovat, jelikož pokud není SJM modifikované, mají k němu přístup oba manželé společně a bez rozdílu. Výživné se stanoví především v případech, kdy SJM neplní zákonodárcem předpokládanou funkci. Manželé by tak ze SJM měli uspokojovat i své odůvodněné potřeby. Pokud by se jeden z manželů domníval, že druhý manžel nakládá v rámci uspokojování svých potřeb s majetkem ze SJM nevhodně, může se bránit návrhem na neplatnost takového jednání.⁸³

Pokud je společné jmění manželů smluvně zúžené, bude výživné hrazeno s ohledem na rozsah tohoto zúžení pravděpodobně z výlučného vlastnictví

⁸¹ § 709–710 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸² ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 91-92

⁸³ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 92-94

povinného manžela do výlučného vlastnictví manžela oprávněného. V každém případě pak bude pro určení výše výživného a způsobu jeho hrazení potřeba individuálně soudem posoudit danou modifikaci SJM.⁸⁴

3.1.8. Zánik vyživovací povinnosti mezi manžely

Zánik vyživovací povinnosti mezi manžely může nastat dvěma způsoby. V zásadě je zánik vyživovací povinnosti spojen se zánikem manželství, tedy pokud dojde k rozvodu, smrti jednoho z manželů, změně pohlaví nebo prohlášení manželství za neplatné. Ke dni zániku manželství končí i povinnost hradit výživné manželovi.⁸⁵

Druhým způsobem, kterým může nastat zánik vyživovací povinnosti, je podstatná změna poměrů. Pokud bylo soudním rozhodnutím stanoveno výživné jednomu z manželů, avšak dojde k podstatné změně poměrů, čímž může být například ztráta zaměstnání, odchod do důchodu, zhoršení zdravotního stavu, narození potomka či jiná zásadní změna na straně povinného manžela, v důsledku čehož ztratí příjmy, které zapříčiňovaly jeho vyšší životní úroveň, může se povinný manžel v těchto případech obrátit na soud s návrhem na změnu či úplné zrušení předchozího rozhodnutí. V tomto případě však dojde pouze k zániku povinnosti hradit výživné, jenž byla stanovena soudem, vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely trvá v zásadě i nadále, jelikož její trvání se pojí s existencí manželství.⁸⁶

Manželé se na skončení vyživovací povinnosti mohou samozřejmě také dohodnout. Pokud však existuje platné rozhodnutí soudu o přiznání výživného, je tento nárok i přes odlišnou dohodu manželů stále soudně vymahatelný.⁸⁷

3.2. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely

Ačkoliv je manželství v Občanském zákoníku definováno jako trvalý svazek muže a ženy, lze od roku 1919 legálně ukončit manželství rozvodem. Pokud nebudeme uvažovat zánik manželství v důsledku smrti jednoho z manželů,

⁸⁴ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 94

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 103

⁸⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 62-63

⁸⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 63-64

je rozvod v České republice nejčastějším způsobem zániku manželství.⁸⁸ Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že zatímco v první polovině 50. let 20. století bylo rozvedeno pouze 10 % manželství, v roce 1975 se již rozvedlo 30 % manželských párů. Od roku 2001 do současnosti míra rozvodovosti nepoklesla pod 40 %, kdy v roce 2010 bylo zaznamenáno prozatímní maximum, a to 50 % rozvedených manželství. Výrazně naopak klesá počet uzavřených manželských svazků.⁸⁹

Na základě výše uvedených dat lze říci, že v současnosti končí rozvodem téměř každé druhé manželství a rozvod se tak stal běžnou součástí společenského života.

Zrušení manželství rozvodem je bezpochyby velkou změnou v životě každého jedince a přináší s sebou i mnohé právní následky. Zanikají vzájemná práva a povinnosti manželů, ale vznikají naopak některá nová majetková i osobní práva a povinnosti. Mezi tyto povinnosti patří především vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely. Právní úpravu této vyživovací povinnosti nalezneme v ustanoveních § 760 až § 763 OZ.⁹⁰

Účelem a cílem výživného vůči rozvedenému manželovi je zajištění alespoň částečné kompenzace odlišných ekonomických možností a nerovné životní úrovně původních manželů v době po rozvodu. Jedná se o svým způsobem o výjimečnou vyživovací povinnost, neboť se na rozdíl od ostatních vyživovacích povinností nezakládá na existujícím poměru mezi oprávněným a povinným, ale naopak na poměru již zaniklém, kdy předpoklady pro přiznání výživného soudem vznikají až se zánikem tohoto poměru, tedy s rozvodem.⁹¹

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely představuje institut, který doplňuje několik dalších ustanovení občanského zákoníku, a to především ustanovení o vypořádání SJM (§ 742 OZ) či ustanovení týkající se bydlení bývalých manželů po rozvodu (§ 768 OZ). Majetkové vypořádání manželů, včetně případného výživného, však může být stanoveno již v předmanželské smlouvě

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 109

⁸⁹ Století statistiky. Sňatky a rozvody. In: Český statistický úřad [online], [cit. 20. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>.

⁹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 122

⁹¹ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát... Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.209

manželů, případně smlouvě manželské či předrozvodové.⁹²

3.2.1. Rozvod manželství

Hmotněprávní úprava rozvodu je zakotvena v ustanoveních § 755 až § 758 OZ. Procesněprávní úprava, tedy úprava řízení o rozvod je obsažena v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a to v druhé části hlavy páté. Podrobnou úpravu nalezneme v § 383 a násl. ZŘS.

Právní úprava zániku manželství rozvodem je v České republice založena pouze na jednom důvodu, kterým je kvalifikovaný rozvrat manželství. Manželství tak může být rozvedeno pouze za situace, kdy je soužití mezi manžely hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a současně nelze očekávat jeho obnovení. Hloubka rozvratu se posuzuje především podle toho, zda spolu manželé žijí, či nikoliv. Trvalost rozvratu je zkoumána z hlediska délky doby, po kterou je manželství rozvráceno, konkrétní doba rozvratu nezbytná pro možnost rozvedení manželství však není obecně stanovena. Poslední kritérium, tedy nenapravitelnost bude soudem posuzováno s ohledem na míru předchozích kritérií a také ochotu a zájem manželů o obnovu jejich vztahu a manželského soužití, tedy existenci určitých okolností, které by mohly nasvědčovat tomu, že mohou důvody rozvratu odeznít a existuje zde naděje na nápravu manželství a smíření manželů.⁹³

Od rozvodového důvodu, tedy kvalifikovaného rozvratu, odlišujeme konkrétní příčiny rozvratu manželství. Tyto příčiny mohou být subjektivní a objektivní. Objektivní příčinou rozvratu manželství může být například neplodnost neboli impotence jednoho z manželů. Mezi subjektivní příčiny se řadí určitá jednání či chování partnerů, jako například nevěra, hazard, alkoholismus apod.⁹⁴

Rozlišujeme dvě varianty rozvodu, které se v praxi nazývají jako rozvod sporný a nesporný. V případě sporného rozvodu je soud rozhodující o rozvodu manželství povinen zjišťovat a dokazovat rozvrat manželství a jeho příčiny (§ 756 OZ). V případě rozvodu nesporného, který se také označuje jako smluvený rozvod, se dokazování před soudem neprovádí. Je tomu tak v případě, kdy se manžel připojí

⁹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 121

⁹³ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 426-433

⁹⁴ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.177

k návrhu na rozvod, který podal druhý z manželů a soud dospěje k závěru, že jsou tvrzení manželů uvedená v návrhu pravdivá. V případě nesporného rozvodu musí být splněny i další podmínky. První podmínkou je, že manželství trvá v době podání návrhu minimálně jeden rok a manželé spolu současně více než 6 měsíců nežijí. Druhou podmínku představuje soudem schválená dohoda manželů o úpravě poměrů nezletilého dítěte po dobu po rozvodu, pokud jsou manželé rodiči takového dítěte. A poslední podmínkou je dohoda manželů na úpravě majetkových poměrů, bydlení a případně výživného pro dobu po rozvodu (§ 757 odst. 1 OZ).

Může nastat situace, kdy se kvalifikovaný rozvrat manželství prokáže soudem, a přesto manželství nemůže být rozvedeno. Tak tomu bude s ohledem na tzv. tvrdost klauzuli. Jedná se o dva důvody, které představují v podstatě tradiční zábrany rozvodu manželství, jenž mají eliminovat nepřiměřené následky rozvodu na nezletilé dítě či jednoho z manželů.⁹⁵ Mezi tyto důvody se řadí rozpor rozvodu manželství rodičů se zjištěným zájmem nezletilého dítěte, jenž není svéprávné, který je dán zvláštními důvody a rozpor rozvodu se zájmem jednoho z manželů, který nenese vinu z rozvratu manželství, a kterému by rozvodem byla způsobena zvláště závažná újma, přičemž mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování tohoto manželství, pokud spolu manželé nežijí více než tři roky (§ 755 odst. 2 OZ).

3.2.2. Vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely

Občanský zákoník stanovuje, že bývalý manžel, po kterém to lze spravedlivě požadovat, má v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost vůči druhému z bývalých manželů, který není schopen se sám živit, kdy tato neschopnost vznikla v důsledku manželství či v souvislosti s ním (§ 760 odst. 1 OZ).

Z výše uvedeného je patrné, že stěžejním kritériem pro nárok na výživné rozvedeného manžela od bývalého manžela je stav odkázanosti na výživu. Tato odkázanost však musí pocházet ze zaniklého manželství či s ním alespoň souviset. Dalším předpokladem je spravedlivost takového požadavku vůči bývalému manželovi, tedy soulad tohoto požadavku s dobrými mravy a zároveň schopnost povinného manžela hradit výživné bývalému manželovi s ohledem na jeho věk

⁹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 109

či zdravotní stav.⁹⁶ V druhém odstavci pak zákonodárce zakotvuje další kritéria, která jsou rozhodná pro přiznání nároku na vyživovací povinnost a případnou výši výživného.

3.2.2.1. Obecná kritéria pro vznik a stanovení výživného rozvedeného manžela

Jak již bylo uvedeno výše, základním předpokladem pro vznik a stanovení výživného rozvedeného manžela je stav odkázanosti na výživu rozvedeného manžela. Současně zákon výslovně stanovuje i druhou podmínku, která omezuje uplatňování nároku na výživné tím, že uvedená neschopnost rozvedeného manžela samostatně se živit, musí mít svůj původ v manželství či s ním musí alespoň souviset. Tato podmínka byla přidána nově až v občanském zákoníku a v původní právní úpravě se nevyskytovala. Za okolnosti, které mají svůj původ v manželství či vznikly v souvislosti s ním, lze považovat například péči rodiče o nezletilé děti, v důsledku které není oprávněný manžel schopen pracovat na plný úvazek v odpovídajícím zaměstnání nebo ztráta možnosti pracovního uplatnění v důsledku dlouhodobé péče o rodinnou domácnost a děti jednoho z manželů, typicky například starší ženy. Další takovou okolností je i invalidita či jiné dlouhodobé onemocnění vzniklé během trvání manželství apod.⁹⁷

Neschopnost samostatně se živit mající svůj původ v manželství či v souvislosti s ním, musí být vždy objektivní. Výživné nelze přiznat tomu, kdo si tuto neschopnost zavinil sám, a to například úmyslným vyhýbáním se zaměstnání. Nepochota pracovat tudíž neznamena neschopnost se živit. To zdůraznil i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 31. 10. 2017 pod sp. zn. III. ÚS 3180/17, kterým rozhodl spor mezi bývalými manžely o ukončení stanovené vyživovací povinnosti pro rozvedenou manželku. Ústavní soud v tomto usnesení dále konstatoval, že nelze klást k tíži bývalému manželovi okolnosti, které s manželstvím nesouvisí, jakožto například nepříznivý trh práce či volbu dalšího studia rozvedeného manžela namísto zaměstnání. Ústavní soud také odmítl neodůvodněné prodlužování celodenní péče o děti i po skončení mateřské dovolené, jakožto důvod k neukončení vyživovací povinnosti bývalého manžela, kdy dovedl, že v takovém případě by vznikl nárok na výživné téměř automaticky

⁹⁶ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-20-2, str. 40-41.

⁹⁷ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 439-444

tomu z rozvedených manželů, kterému by byly společné děti svěřeny do výhradní péče, jelikož by se pak vždy dalo předpokládat, že je pro takového manžela z důvodu běžné nemocnosti mladších dětí, potřeby návštěv lékařů a další běžné péče o děti uplatnění na trhu práce obtížnější než u druhého z bývalých manželů.⁹⁸

Druhou stanovenou podmínkou je spravedlivé požadování výživného po bývalém manželovi, zejména s ohledem na jeho zdravotní stav a věk v době rozvodu. Bývalý manžel, po němž se výživné požaduje, musí být samozřejmě schopen jej hradit. V souvislosti s touto podmínkou se také klade důraz na zákaz zneužití práva a soulad požadavku s dobrými mravy. K posuzování souladu s dobrými mravy stanovil zákonodárce další specifická kritéria, která soud musí při svém rozhodování brát na zřetel.⁹⁹

3.2.2.2. Specifická kritéria pro vznik a stanovení výživného rozvedeného manžela

Občanský zákoník v ustanovení § 760 odst. 2 stanovuje, že „*při rozhodování o výživném nebo o jeho výši vezme soud zřetel, jak dlouho rozvedené manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno,*“ jakož i zda si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, ačkoliv mu v tom nebránila žádná závažná překážka; zda si mohl rozvedený manžel výživu zajistit prostřednictvím řádného hospodaření s vlastním majetkem; zda se rozvedený manžel podílel na péči o rodinnou domácnost během trvání manželství; zda se rozvedený manžel vůči bývalému manželovi či osobě jemu blízké nedopustil činu povahy trestného činu nebo zda je dán jiný obdobně závažný důvod.

Výše zmíněné ustanovení přináší do okruhu podstatných skutečností pro rozhodování o výživném rozvedeného manžela i skutečnosti rozhodné na straně oprávněného manžela, které obecná ustanovení o výživném, konkrétně tedy ustanovení § 913 OZ, neupravují. Pavlíček poukazuje na to, že uvedené ustanovení přináší výkladový problém. Tímto problémem je slovní spojení „vezme soud zřetel na“, kdy v § 913 OZ se setkáme s pojmy „je rozhodné“ či „je třeba také zkoumat“, přičemž oba tyto pojmy mají různý dopad na dokazování před soudem a spojení „vezme soud na zřetel“ je novotvarem, z něž není zřejmý záměr zákonodárce. Není tedy zřejmé, zda na tento pojem nahlížet spíše jako na pojem „je rozhodné“, a soud

⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31.10.2017, sp. zn. III. ÚS 3180/17

⁹⁹ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.210

má tedy k těmto skutečnostem pouze přihlížet či se na něj má nahlížet jako na výraz „zkoumat“ a soud má tak tyto skutečnosti i dokazovat bez ohledu na návrhy účastníků. Ačkoliv slovní výklad pojmu „zřetel“ by byl blíže k „rozhodným skutečnostem“ a jednalo by se tedy pouze o přihlížení k těmto skutečnostem ze strany soudu, z důvodové zprávy k občanskému zákoníku vyplývá, že záměrem zákonodárce bylo určit okruh skutečností, které soud musí při rozhodování uvažovat, tedy je zkoumat a tím pádem i dokazovat.¹⁰⁰

První z těchto kritérií je délka manželství a doba, jenž uplynula od rozvodu. Krátkodobé manželství bude při rozhodování o přiznání nároku na výživné či případné určení jeho výše soudem bráno v úvahu jako negativní skutečnost. Naopak dlouhotrvající manželství bude bráno jako skutečnost pozitivní. Stejně tak bude soud brát na zřetel dobu po níž je manželství rozvedeno. V tomto případě platí, že čím delší doba od rozvodu uplynula, tím větší pravděpodobnost je, že bude soudem žaloba rozvedeného manžela zamítnuta.¹⁰¹

Soud posuzuje v každém konkrétním případě i to, zda si rozvedený manžel opatřil přiměřené zaměstnání a zda mu bránila určitá závažná překážka, pokud tak neučinil. Bylo by zajisté v rozporu s dobrými mravy, pokud by mělo být hrazeno výživné osobě, která není ochotna vykonávat určitou práci, ačkoliv tuto možnost má. V takovém případě se nejedná o závažnou překážku zaměstnání, o níž hovoří zákon. Za tyto překážky lze považovat například péči o zdravotně postižené dítě nebo dítě vyžadující z jiného důvodu nepřetržitou péči.¹⁰² Krajský soud v Ústí nad Labem ve svém rozhodnutí ze dne 5. 10. 2005 pod sp. zn. 10 Co 459/2005 konstatoval, že v situaci, kdy rozvedený manžel pracuje a přijímá mzdu, ze které je schopen se samostatně živit, není splněn obligatorní předpoklad pro přiznání nároku na výživné, a to bez ohledu na to, že došlo k poklesu jeho finančních prostředků oproti stavu během trvání manželství.¹⁰³

Další rozhodnou skutečností je, zda měl rozvedený manžel možnost zajistit si výživu řádným hospodařením s vlastním majetkem. Zde musí soud brát zřetel i na majetkový režim, který byl mezi manžely během trvání manželství. Nelze

¹⁰⁰ PAVLÍČEK, Radovan. Výživné ve sporném řízení a NOZ. Rekodifikace & praxe. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, roč. 1, č. 1, str. 11-12. ISSN 1805-6822.

¹⁰¹ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.211

¹⁰² POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.211

¹⁰³ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 10 Co 459/2005

spravedlivě požadovat po povinném poskytování výživného oprávněnému manželovi, jenž se do stavu odkázanosti na výživu dostal v důsledku malicherného nakládání s majetkem nebo jenž nevyužívá dostupné finanční prostředky a spoléhá na alimenty od bývalého manžela. Soud v rámci posuzování uváží celkové poměry rozvedeného manžela, druh majetku a účel, k němuž je určen apod.¹⁰⁴

Významnou okolností pro posuzování vztahu mezi manžely je také péče o rodinnou domácnost, a to jak při dokazování rozvratu manželství, tak při rozhodování o vypořádání SJM. Dokazování péče o rodinnou domácnost zpravidla není jednoduché. Poměrně snazší tato otázka bude v případě, kdy rodinná domácnost před rozvodem po určitou dobu neexistovala, jelikož manželé žili odděleně.¹⁰⁵

V nepochybném rozporu s dobrými mravy by byla i situace, kdy by výživné bylo přiznáno oprávněnému bývalému manželovi, byť by byl ve stavu odkázanosti na výživu, který se vůči povinnému manželovi či osobě jemu blízké dopustil činu povahy trestného činu. Jedná se o další skutečnost, na kterou musí soud brát zřetel při rozhodování o výživném. Zákonodárce nevyslovil nutnost pravomocného odsouzení za tento skutek, a to zejména z důvodu nezbytnosti udělení souhlasu se zahájením trestního řízení ze strany oběti. Pokud k odsouzení manžela nedošlo, bude potřeba soudu prokázat spáchání takového činu, zatímco v případě pravomocného odsouzení je nesporný objektivní důvod k odmítnutí žaloby soudem.¹⁰⁶

Poslední okolnost, kterou zákon uvádí, je velmi široce vymezena. Občanský zákoník stanovuje, že soud musí brát na zřetel, zda je dán jiný obdobně závažný důvod. Toto velmi obecné ustanovení přináší soudu možnost zamítnout žalobu, pokud existuje jiný, však obdobný důvod, jako jsou okolnosti výše jmenované. Za tyto důvody by mohly být považované například skutečnosti, z nichž pramenil rozvrat manželství, jako je například gamblerství, alkoholismus, drogová závislost apod., kdy v důsledku těchto skutečností by bylo uložení povinnosti hradit výživné nespravedlivé.¹⁰⁷

¹⁰⁴ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.212

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdenka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 109

¹⁰⁶ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 439-444

¹⁰⁷ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 439-444

3.2.3. Výše, rozsah a splatnost výživného

3.2.3.1. Výše výživného

V případě vyživovací povinnosti mezi manžely nemá rozvedený manžel nárok na výživné ve výši, jenž by dorovnávala životní úroveň bývalého manžela tak, jako je tomu u výživného mezi manžely. Ustanovení § 760 odst. 1 OZ hovoří o vyživovací povinnosti v přiměřeném rozsahu, což je výše jednoznačně nižší než v případě výživného během trvajících manželství. Pojem „přiměřené výživy“ dle ustálené soudní praxe nelze rozumět pouze jako nepostradatelné životní potřeby, například náklady na nezbytnou stravu, ale dle rozsudku Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 12. 1974, sp. zn. 1 Cz 85/74 je tento pojem potřeba vykládat v širším smyslu, kdy zahrnuje i další náklady na uspokojení dalších životních potřeb rozvedeného manžela, které se posuzují dle jeho věku, zdravotního stavu, způsobu života a dalších okolností v každém konkrétním případě. Mezi tyto potřeby lze dle Nejvyššího soudu ČSR zařadit například i bydlení, ošacení apod.¹⁰⁸

3.2.3.2. Rozsah výživného

Rozsah vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely upravuje ustanovení § 761 OZ, které stanovuje, že se rozsah a způsob poskytování výživného řídí dohodou manželů nebo rozvedených manželů, a pokud k takové dohodě nedojde, může se potřebný manžel obrátit na soud s návrhem na rozhodnutí o vyživovací povinnosti druhého manžela. Z dikce zákona je zřejmá preference zákonodárce na smírném řešení otázky výživného ve formě dohody uzavřené mezi manžely nebo rozvedenými manžely, tedy v praxi ve formě předmanželské, manželské či rozvodové smlouvy.¹⁰⁹ Tato preference zákonodárce je zřejmá i z důvodové zprávy, která uvádí že se „zásadně se předpokládá, že se manželé, resp. bývalí manželé o vyživovací povinnosti dohodnou, a to nejen pokud jde o její rozsah, ale také pokud se jedná o způsob jejího plnění. Vyživovací povinnost může být plněna jako důchod (dávky) nebo jako tzv. odstupné, totiž v podobě jednorázového plnění (bez ohledu na to, zda bude plněno ve splátkách, po částech, anebo skutečně jediným konáním, totiž dáním). Dohoda manželů o výživném je vždy

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.12.1974, sp. zn. 1 Cz 85/74

¹⁰⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 109

*uzavírána pod podmínkou, že manželství bude rozvedeno.*¹¹⁰

Zákon nestanovuje formální náležitosti této dohody, avšak pokud se jedná o dohodu uzavíranou podle § 757 odst. 1 písm. c, tedy dohodu, v níž se manželé dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení či výživného pro dobu rozvodu, musí být forma písemná a podpisy na této dohodě musí být úředně ověřené. V jiných případech dohody o výživném mezi manžely lze dohodu uzavřít i ústně, písemná forma je však pro účely dokazování před soudem jednoznačně vhodnější. Zákon naopak stanovuje některé obsahové náležitosti, a to konkrétně rozsah vyživovací povinnosti, tzn. v jaké výši má být výživné plněno, a způsob poskytování, tedy zda bude výživné plněno v penězích či jiným způsobem, např. v naturáliích či poskytnutí určité věci z vlastnictví povinného manžela k bezplatnému užívání oprávněnému manželovi. V případě dohody o výživném nejsou manželé omezeni výši na základě pojmu „přiměřený rozsah“ a výživné si tak mohou ujednat v částce vyšší než takové, která by odpovídala výživnému v přiměřeném rozsahu. V dohodě si strany mohou dále ujednat, zda bude výživné hrazeno ve formě měsíčních splátek v určité výši nebo bude uhrazeno jednorázovou částkou, které je zákonem označována jako odbytné.¹¹¹

Pokud se strany dohodou na odbytném, nahradí povinný manžel oprávněnému manželovi výživné jednorázovou splátkou, čímž se tzv. vyplatí z vyživovací povinnosti. Částka by měla být sjednána ve výši, která odpovídá právu na výživné v celém rozsahu. Nutno uvést, že v případě, kdy mají rozvedení manželé děti, vůči nimž má povinný manžel též povinnost hradit alimenty, vyplatí se povinný manžel odbytným pouze z vyživovací povinnosti vůči rozvedenému manželovi, nikoliv však vůči dětem. Uhrazením sjednaného odbytného zaniká nárok rozvedeného manžela na výživné.¹¹²

3.2.3.3. Splatnost výživného

Výživné stanovené soudem dle ustanovení § 761 odst. 2 OZ je obvykle bývalý manžel povinen hradit v pravidelně se opakujících měsíčních splátkách

¹¹⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) [online] 03.02.2012 [cit. 26. 02. 2022]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹¹¹ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 444-445

¹¹² FETTNER, Richard W. Výživné pro manžela. Informace pro lékařské praxe. 2018, roč. 21, č. 1, s. 38. ISSN 1214-486X

ve stanovené výši. Jak vyplývá z dikce tohoto ustanovení, jedná se o řízení zahajované výlučně na návrh potřebného bývalého manžela. Z tohoto důvodu lze výživné přiznat nejdříve ode dne, kdy byl návrh podán. Tento návrh, tedy žalobu na výživné rozvedeného manžela, je možné podat den po nabytí právní moci rozsudku, jímž bylo manželství rozvedeno. Zákon nestanovuje nejzazší termín pro podání této žaloby či konkrétní maximální dobu od rozvodu manželství, ale jak již bylo uvedeno výše, jedním z kritérií pro posuzování nároku na výživné a jeho výši je délka doby od rozvodu manželství. Soud tedy vždy zohledňuje, jak dlouho je manželství rozvedeno a zda podání žaloby v konkrétním případě není vzhledem k uplynulé době v rozporu s dobrými mravy.¹¹³

3.2.4. Sankční výživné

Sankční výživné představuje zvláštní variantu výživného mezi rozvedenými manžely, která je výjimkou z pravidel uvedených výše v kapitole 3.2.3. Sankční výživné je upraveno v ustanovení § 762 OZ. Jedná se výživné vůči rozvedenému manželovi, který nenese převážnou vinu na rozvratu manželství nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému tímto rozvodem byla způsobena závažná újma. Rozvedený manžel se může při splnění těchto podmínek obrátit na soud, aby stanovil výživné až do výše, kterou představuje vyživovací povinnost mezi manžely, tedy do výše zajišťující, aby životní úroveň rozvedených manželů byla v zásadě totožná. I v případě, kdy má rozvedený manžel nárok na sankční výživné, preferuje zákonodárce sjednání výživného v dohodě o výživném.

Jelikož lze předpokládat, že újma způsobená rozvedenému manželovi nebude trvalá, stanovuje zákon v tomto případě omezenou dobu, pro kterou může být povinnost hradit sankční výživné uložena. Právo oprávněného manžela může být přiznáno pouze na dobu přiměřenou, nejdéle však na dobu 3 let od rozvodu. Za splnění výše uvedených podmínek si tedy rozvedený manžel může nárokovat zajištění stejné hmotné i kulturní úrovně s povinným bývalým manželem, na rozdíl od nároku na přiměřenou výživu vyplývajícího z obecných ustanovení o vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Tato alimentární povinnost představuje v podstatě sankci za rozvrat manželství pro manžela, který se na tomto rozvratu převážně podílel. Tento nárok není dle ustanovení § 762 odst. 2 OZ oprávněn požadovat rozvedený manžel, jenž se vůči bývalému manželovi dopustil jednání

¹¹³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 71

majícího znaky domácího násilí, a to i v případě, že by ostatní podmínky pro přiznání tohoto výživného splňoval.¹¹⁴

Po uplynutí doby, pro kterou byla stanovena povinnost hradit sankční výživné, může oprávněný manžel, pokud se i nadále není schopen sám živit, uplatnit u soudu nárok na výživné v běžném rozsahu.¹¹⁵

K sankčnímu výživnému se upíraly naděje mnoha opuštěných manželů s vidinou jejich lepší budoucnosti navzdory životní změny, jež představuje rozvod manželství. V praxi se však s projednáváním sankčního výživného v soudní síni takřka nesetkáme. Důvodem pro jeho nízkou uplatnitelnost jsou velmi striktní podmínky, které zákonodárce stanovil, a které se velmi obtížně dokazují.¹¹⁶

3.2.5. Soudní řízení o určení výživného

Jak již bylo uvedeno, k soudnímu řízení o výživném rozvedeného manžela dochází v případě, kdy se výživné nestanoví na základě dohody mezi manžely či bývalými manžely. Stejně jako v případě soudního řízení o výživném mezi manžely se jedná o sporné řízení, které se řídí občanským soudním řádem. Řízení lze zahájit pouze na základě návrhu oprávněné osoby. Náležitosti tohoto návrhu, věcná a místní příslušnost soudu, soudní poplatky a další podmínky tohoto řízení, jsou stanoveny totožně s podmínkami pro řízení ve věci výživného mezi manžely (viz kapitola 3.1.5.). Rozsudkem určená výše vyživovací povinnosti nemůže přesahovat výši, kterou požadoval oprávněný manžel v návrhu. Rozsudek je dle § 162 odst. 2 OS5 předběžně vykonatelný a výživné lze dle § 922 odst. 1 OZ stanovit nejdříve ode dne podání návrhu.¹¹⁷

Rozsudek lze na návrh změnit, a to v případě, že se podstatně změní rozhodné skutečnosti, na jejichž základě byla stanovena výše a doba trvání alimentů. Změna rozsudku je pak přípustná vždy od chvíle, kdy k těmto podstatným

¹¹⁴ FETTNER, Richard W. Výživné pro manžela. Informace pro lékařské praxe. 2018, roč. 21, č. 1, s. 38. ISSN 1214-486X

¹¹⁵ FETTNER, Richard W. Výživné pro manžela. Informace pro lékařské praxe. 2018, roč. 21, č. 1, s. 38. ISSN 1214-486X

¹¹⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Právo na stejnou životní úroveň. In: Bulletin advokacie [online]. 06.12.2016, [cit. 19.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-na-stejnou-zivotni-uroven>

¹¹⁷ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 439-445

změnám poměrů došlo, avšak opět nejdříve od podání návrhu na zahájení tohoto řízení.¹¹⁸

3.2.6. Zánik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely zaniká v případě, kdy potřebný manžel uzavře nové manželství či vstoupí do registrovaného partnerství. V takovém případě vzniká rozvedenému manželovi vzájemná vyživovací povinnost s novým manželem dle ustanovení § 697 OZ a nebylo by jistě spravedlivé a v souladu s dobrými mravy požadovat i nadále alimenty po bývalém manželovi. Soud by měl při stanovení zejména výše výživného zohledňovat i tu skutečnost, že rozvedený manžel žije ve společné domácnosti s novým partnerem, ačkoliv manželství uzavřeno nebylo. Soud v této situaci musí posoudit, zda nedošlo ke snížení odůvodněných potřeb na straně potřebného manžela či není požadování výživného od bývalého manžela dokonce v rozporu s dobrými mravy.¹¹⁹

Ačkoliv občanský zákoník stanovuje pouze výše uvedené důvody zániku vyživovací povinnosti, dalším důvodem je smrt povinného manžela. Z ustanovení § 1475 odst. 2 plyne, že vyživovací povinnost nepřechází na dědice povinného manžela, jelikož práva a povinnosti vázané výlučně na osobu zůstavitele se nezahrnují do pozůstalosti.¹²⁰

Právo na vyživovací povinnost zaniká také uhrazením sjednaného odbytného (k tomu blíže kapitola 3.2.3.2.).

Právní úprava výživného mezi rozvedenými manžely neobsahuje maximální dobu, na kterou je možné určit povinnému povinnost hradit výživné. Mezi způsoby zániku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely tak není v občanském zákoníku zařazeno uplynutí určité zákonem stanovené doby. Výjimkou je pouze sankční výživné, u kterého je stanovena maximální doba tři roky.

¹¹⁸ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 439-445

¹¹⁹ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 447-448

¹²⁰ Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, str. 447-448

3.3. Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery

Páry stejného pohlaví mohou v České republice od roku 2006 uzavírat registrované partnerství. Jedná se o institut podobný manželství, v mnohých okolnostech se však od manželství zásadně odlišuje. I z tohoto důvodu se jedná již mnoho let o velmi rozporuplné téma, jenž rezonuje společností, a na které jsou nejen ve společnosti, ale i v politické sféře, velmi nesjednocené názory, a to nejen v České republice, ale po celém světě.

V registrovaném partnerství mají partneři obdobně jako manželé v manželství vzájemná práva a povinnosti. Jednou z těchto povinností je vzájemná vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery upravuje, stejně jako registrované partnerství obecně, zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.¹²¹

3.3.1. Registrované partnerství

Zákon o registrovaném partnerství definuje registrované partnerství jako „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“ Partnerem se rozumí osoba, která registrované partnerství uzavřela (§ 1 ZRP). Registrované partnerství představuje především statusový poměr, který je významný pro celý právní řád. Právní úprava registrovaného partnerství měla být původně součástí občanského zákoníku, po dlouhých debatách však byla vyčleněna do zvláštního zákona. Tento krok zákonodárců je ovšem pro mnoho odborníků nelogický, jelikož účelem rekodifikace občanského práva, byla úprava veškerých soukromoprávních vztahů v jednom prameni, kdy registrované partnerství nepochybně soukromoprávním vztahem je. Občanský zákoník sice registrované partnerství neupravuje, ale mnohokrát jej ve svých ustanoveních zmiňuje. Ustanovení § 3020 OZ stanovuje, že ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů se obdobně uplatní i pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.¹²²

Zákon o registrovaném partnerství zakotvuje, že do partnerství může vstoupit každý, komu to zákon nezakazuje. Do registrovaného partnerství mohou

¹²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 129

¹²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 129-130

vstoupit pouze osoby stejného pohlaví, takže jej nelze uzavřít mezi mužem a ženou. Oba partneři nesmí být omezeni na svéprávnosti v oblasti sňatečné, respektive partnerské a musí být starší osmnácti let. Co se věku týče, tak na rozdíl od manželství, není u registrovaného partnerství možná výjimka uzavření partnerství se souhlasem soudu již v šestnácti letech. Partneři nesmí mít uzavřené jiné stále trvající registrované partnerství či manželský svazek a dále nesmí být navzájem v příbuzenském vztahu, a to v linii přímé či vztahu sourozeneckém. Podmínkou, která je odlišná od podmínek pro uzavření manželství je, že alespoň jeden z budoucích partnerů musí mít státní občanství České republiky.¹²³ Tuto podmínku důvodová zpráva odůvodňuje tím, že úprava svazků osob stejného pohlaví není v rámci Evropské unie ani jiných zemí jednotná a tímto zákazem se má předcházet tomu, aby v České republice uzavírali registrovaná partnerství cizinci, jejichž stát tento či obdobný svazek neuznává. Podle Hrušákové je však tato podmínka lichá, jelikož by cizí stát na svém území registrované partnerství a práva a povinnosti z něj plynoucí neuznal, stejně tak jako by v České republice nebylo uznáno manželství osob stejného pohlaví uzavřené v jiném státě.¹²⁴

Neuznávání manželství osob stejného pohlaví uzavřeného v jiném státě v České republice potvrdil i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 30. 05. 2018 pod sp. zn. 8 As 230/2017-41. Stěžovatelé se zde kasační stížností domáhali, aby bylo do matriční knihy v České republice zapsáno manželství, které uzavřeli v Nizozemsku, kde je manželský svazek povolen i pro stejnopohlavní páry. Správní orgán jim však umožnil zapsat svazek pouze jako registrované partnerství, neboť to je jediná forma trvalého soužití dvou osob stejného pohlaví, kterou uznává české právo. Nejvyšší správní soud potvrdil, že správní orgán postupoval jediným možným zákonným způsobem. Do matriční knihy nemohl být svazek zapsán jiným způsobem než jako registrované partnerství, jelikož na rozdíl od nizozemského práva české právo stejnopohlavní manželství nezná a zápisem takového svazku do matriční knihy by správní orgán nepostupoval v mezích a způsobem stanoveným zákonem. Nejvyšší správní soud toto uzavřel tím, že *„fakt, že cizozemské právo uzavření stejnopohlavního manželství dovoluje, nikterak nepředurčuje postoj českých správních úřadů a soudů k tomu, zda Česká republika*

¹²³ Vzájemná práva a povinnosti registrovaných partnerů. In: Prvnilinka.cz [online]. 16.03.2016, [cit. 8.3.2022]. Dostupné z: <https://www.pravnlinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-a-povinnosti-registrovanых-partneru.html>

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str. 525-528

*jeho uzavření v cizině zapíše jako manželství do své vlastní vnitrostátní evidence vedené zvláštní matrikou.*¹²⁵

U samotného uzavření partnerství je zákonem vyžadována mnohem méně slavnostní a formální forma než u manželství. Partnerství vzniká na základě svobodného projevu vůle dvou osob stejného pohlaví formou souhlasného, svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Toto prohlášení je činěno před registrujícím matričním úřadem, který je místně příslušný v kraji, ve kterém má alespoň jeden z budoucích partnerů místo trvalého pobytu. Příslušné matriční úřady určuje vyhláškou Ministerstvo vnitra. V situaci, kdy ani jeden z budoucích partnerů nemá přihlášený trvalý pobyt v České republice, je pro konání obřadu příslušný úřad městské části Brno-střed (§ 2 odst. 1-3 ZRP). Prohlášení se činí před matrikářem a není zde podmínka přítomnosti dvou svědků, jako je tomu u manželství.

Pokud by výše uvedené podmínky pro vstup do registrovaného partnerství nebyly splněny jednalo by se o neexistentní registrované partnerství či o neplatné registrované partnerství. O neexistenci a neplatnosti partnerství rozhoduje soud, a to i bez návrhu, podle zákona o zvláštních řízeních soudních.¹²⁶

3.3.2. Práva a povinnosti registrovaných partnerů

Právní úprava práv a povinností mezi registrovanými partnery je poněkud stručná. Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství stanovuje, že partneři mají v partnerství stejná práva a povinnosti. V druhém odstavci tohoto ustanovení je pak stanoveno, že partneři rozhodují společně o záležitostech jejich partnerského soužití a v případě, kdy se neshodnou na podstatných věcech rozhodne na návrh některého z nich soud. Výčet uložených vzájemných práv a povinností registrovaných partnerů je oproti stanoveným právům a povinnostem mezi manžely mnohem užší. Registrovaní partneři například na rozdíl od manželů nemají vzájemnou povinnost být si věrni a žít spolu.¹²⁷

Partneři jsou oprávněni se vzájemně zastupovat v běžných záležitostech, zejména za sebe mohou přijímat běžná plnění, pokud zvláštní předpis nestanoví

¹²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.05.2018, sp. zn. 8 As 230/2017-41

¹²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str. 132

¹²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str. 531

něco jiného (§ 9 odst. 1 ZRP). Jednání jednoho partnera při obstarávání běžných záležitostí týkajících se partnerství zavazuje oba partnery solidárně, tedy společně a nerozdílně, a to u závazků vzniklých v době trvání partnerství i v případě, že bylo partnerství následně prohlášeno za neplatné či zaniklo (§ 9 odst. 2 ZRP). U obou těchto ustanovení platí, že se nepoužijí v případě, kdy je jiné osobě známo, že druhý partner výše uvedená práva a povinnosti vyloučil (§ 9 odst. 3 ZRP).

3.3.3. Vyživovací povinnost

Z majetkových práv a povinností mezi registrovanými partnery zákon upravuje pouze povinnost vyživovací. Mezi registrovanými partnery nevzniká institut společného jmění ani jiné obdobné majetkové společenství a partneři tak mohou vlastnit majetek pouze v podílovém spoluvlastnictví či ve výlučném vlastnictví jednoho z nich. V důsledku této skutečnosti je vyživovací povinnost v rámci registrovaného partnerství velmi významným institutem.¹²⁸

Dle ustanovení § 10 odst. 1 ZRP mají partneři vzájemnou vyživovací povinnost. Zákonná ustanovení o vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery odpovídají dřívější právní úpravě vyživovací povinnosti mezi manžely dle zákona o rodině. Od úpravy výživného mezi manžely v občanském zákoníku jsou zde určité odchylky, jelikož zákon o registrovaném partnerství byl přijat v roce 2006 a ustanovení o vyživovací povinnosti od té doby neprošla žádnou novelizací.

3.3.4. Vznik, výše a rozsah výživného

Vzájemná vyživovací povinnost registrovaných partnerů vzniká spolu se vstupením do registrovaného partnerství. Stejně jako v případě vyživovací povinnosti mezi manžely jsou si partneři vzájemně povinni vyživovací povinností ze zákona. Pokud však jeden z partnerů neplní tuto povinnost dobrovolně, může oprávněný partner podat návrh k soudu, aby výživné povinnému partnerovi určil soudním rozhodnutím. Předpokladem vzniku vyživovací povinnosti je právní existence registrovaného partnerství, rozdílná životní úroveň a opět soulad s dobrými mravy. Není tedy potřebný stav odkázanosti na výživu oprávněného partnera, tak jako je tomu u manželství. Zákon o registrovaném partnerství dále v ustanovení § 10 odst. 3 stanovuje, že vyživovací povinnost mezi partnery má přednost před vyživovací povinností dětí. Dítě jednoho z partnerů má povinnost

¹²⁸ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 104–105

svého rodiče živit až v případě, kdy jej není schopen zabezpečit jeho registrovaný partner.

Rozsah vyživovací povinnosti stanovuje zákon tak, že hmotná a kulturní úroveň obou partnerů má být v zásadě stejná (§ 10 odst. 2 ZRP). Toto kritérium je tedy totožné s rozsahem vyživovací povinnosti mezi manžely a jedná se o nejvyšší možnou úroveň výživného, kterou zákon využívá. Stejná hmotná a kulturní úroveň se však velmi obtížně posuzuje v situaci, kdy spolu partneři nežijí v jedné domácnosti, přičemž jak již bylo uvedeno výše, zákon partnerům povinnost žít spolu neukládá. Při posuzování výživného je pak složitější porovnat majetkové poměry, odůvodněné potřeby a výdaje obou partnerů, které mohou být vzhledem k odlišné domácnosti velmi rozdílné.¹²⁹

3.3.5. Soudní řízení o určení výživného

Jak již bylo uvedeno, stejně jako u jiných druhů vyživovací povinnosti, se v případě, kdy povinný partner nehradí výživné dobrovolně, může oprávněný partner obrátit na soud. V takovém případě se bude jednat o sporné řízení, které se bude řídit příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu. Žaloba musí obsahovat náležitosti stanovené v ustanoveních § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 OSŘ. Navrhovatel v žalobě uvede požadovanou částku a dále musí prokázat, že tato částka je přiměřená a odpovídající kritériu stejné hmotné a kulturní úrovně. Soud při rozhodování o určení výživného posoudí odůvodněné potřeby oprávněného, ale i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Soud zhodnotí i to, zda se povinný nevystavuje nepřiměřeným majetkovým rizikům či se dobrovolně nevyhýbá lépe ohodnocené výdělečné činnosti nebo jinému majetkovému prospěchu. Výživné soud nepřizná, pokud by takové rozhodnutí bylo v rozporu s dobrými mravy. Výživné lze přiznat nejdříve ode dne zahájení soudního řízení. Právo na výživné se nepromlčuje, ale promlčení může nastat u jednotlivých opakujících se splátek.¹³⁰

Nutno však podotknout, že počet soudních řízení o vyživovací povinnosti registrovaných partnerů je v porovnání s řízeními o jiných výživných naprosto nevyrovnaný. Dle statistik o rozhodnutích soudů v České republice, byla např.

¹²⁹ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 104–105

¹³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9, str.133

v roce 2019 soudem určena jedna vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery za trvání partnerství, a to v partnerství, které tvořili muži. U partnerství tvořeném ženami se o vyživovací povinnosti v uvedeném roce nerozhodovalo vůbec. Naprosto shodný počet soudních řízení o výživném mezi partnery byl i v roce 2020. Naproti tomu o výživném mezi manžely bylo v roce 2019 vedeno 422 řízení ve prospěch ženy a 29 řízení ve prospěch muže a v roce 2020 se konalo 385 řízení ve prospěch ženy a 14 ve prospěch muže. Jedním z důvodů uvedených výsledků statistik je zajisté fakt, že registrované partnerství se v České republice zavedlo až v roce 2006.¹³¹

3.3.6. Zánik vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery

Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery zaniká spolu s pravomocným zánikem registrovaného partnerství. Způsoby zániku registrovaného partnerství jsou zákonem stanoveny obdobně jako je tomu u manželství. Registrované partnerství tedy zaniká dnem smrti či prohlášením za mrtvého jednoho z partnerů. Dalším způsobem zániku partnerství je soudní rozhodnutí o zrušení registrovaného partnerství (§ 14 ZRP). Registrované partnerství zanikne také v případě, kdy je soudem prohlášeno za neplatné (k tomu blíže podkapitola 3.3.1.), kdy v tomto případě vyživovací povinnost partnerů končí ke dni nabytí právní moci soudního rozhodnutí o neplatnosti registrovaného partnerství. Posledním způsobem zániku registrovaného partnerství je změna pohlaví jednoho z partnerů. Tímto způsobem zaniká vyživovací povinnost ke dni potvrzení o provedení operace změny pohlaví ze strany poskytovatele zdravotních služeb.

3.4. Vyživovací povinnost po skončení registrovaného partnerství

Právní úprava vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery po zrušení partnerství vychází opět z právní úpravy vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely. Výživné pro partnera po zrušení registrovaného partnerství je postaveno na obdobných základech jako výživné pro rozvedeného manžela, ale najdou se zde určité odlišnosti. Stejně jako u rozvedených manželů má tento

¹³¹ Statistický přehled soudních agend, druhá část, rok 2019 a 2020. In: Justice.cz. InfoData: Statistika a výkaznictví. Statistické ročenky. [online], [cit.10.03.2022]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

institut přinést určitou kompenzaci nestejných ekonomických možností a odlišné životní úrovně původních partnerů v době po zrušení registrovaného partnerství, kdy se jedná o velkou životní změnu, která přináší mnoho právních, a minimálně pro jednoho partnera většinou i psychických, následků. Jedním z těchto právních následků je vyživovací povinnost, jejíž právní úpravu nalezneme v ustanovení § 11 až § 12 ZRP.

3.4.1. Zrušení registrovaného partnerství

V případě registrovaných partnerů nepoužívá zákon pojem rozvod nýbrž pojem zrušení partnerství soudem. Soud rozhoduje o zrušení partnerství na základě návrhu jednoho z partnerů. Pro zrušení partnerství soudem zákon nevyžaduje podmínku existence trvalého rozvratu, tak jako je tomu v případě manželství, ale postačí, aby bylo prokázáno, že partnerský vztah již fakticky nadále netrvá (§ 16 ZRP). Dokázání faktického netrvání partnerství musí spočívat ve skutečnosti, že partneři spolu již nežijí, jelikož společné partnerské soužití vyplývá ze samotné podstaty partnerského svazku, byť zákon o registrovaném partnerství partnerům výslovně neukládá povinnost žít spolu.¹³²

Soud rozhodne o zrušení partnerství bez zkoumání toho, zda partnerství již fakticky netrvá v případě, kdy se druhý z partnerů připojí k návrhu na zrušení partnerství. Jedná se o období smluveného rozvodu manželství. Zákon však nestanovuje bližší podmínky jako v případě rozvodu. Není tak stanovena např. podmínka minimálně šesti měsíční odluky a vzhledem k neexistenci společného jmění ani předložení jakýchkoliv dohod o vypořádání vzájemných majetkových poměrů po dobu po zrušení partnerství.¹³³

3.4.2. Vznik, výše a rozsah výživného

Podmínky pro vznik vyživovací povinnosti pro bývalého registrovaného partnera jsou širší než podmínky pro přiznání výživného rozvedenému manželovi. Pro úspěšnost návrhu totiž stačí, aby bývalý partner, který podává k soudu návrh, nebyl schopen se sám živit. Na rozdíl od občanského zákoníku chybí v zákoně o registrovaném partnerství podmínka, že tato neschopnost musí mít svou příčinu

¹³² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4. str. 538-539

¹³³ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-20-2, str. 117-118

ve zrušení partnerství. Schopnost partnera samostatně se živit spočívá v jeho reálných možnostech zajistit si vlastní příjem v takové výši, aby pokryl jeho potřeby, případně náklady na tyto potřeby pokrýt výnosy z majetku, kterým disponuje ke dni zrušení registrovaného partnerství. I bývalí registrovaní partneři mohou o výživném uzavřít dohodu, kdy zákon tuto možnost preferuje. Pokud k takové dohodě nedojde, rozhodne o výživném soud, a to na návrh jednoho z bývalých partnerů (§ 11 odst. 1 ZRP). Doba, po kterou má být výživné hrazeno, není ani v tomto případě omezena. Ohledně možné kolize vícero vyživovacích povinností zákon stanovuje, že vyživovací povinnost bývalého registrovaného partnera má přednost před vyživovací povinností dítěte vůči rodiči (§ 11 odst. 3 ZRP).^{134,135}

Pokud si bývalí partneři v dohodě nesjednají něco jiného, je výživné poskytováno v přiměřeném rozsahu (§ 11 odst. 1 ZRP). I v případě výživného bývalých registrovaných partnerů nelze podle ustálené rozhodovací praxe tento pojem vykládat striktně ve vazbě pouze na nezbytné potřeby, nýbrž tak aby výživné mohlo pokrýt i další potřeby oprávněného. Při určování výše výživného se kromě odůvodněných potřeb oprávněného hodnotí také schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Při zkoumání schopností a možností povinného nejsou brány v úvahu pouze jeho skutečné majetkové poměry, ale reálné výdělečné poměry, které jsou subjektivní vzhledem k věku, fyzickému a zdravotnímu stavu, vzdělání, pracovním zkušenostem, ale i objektivní existencí možných pracovních příležitostí. Přihlíží se i k dalšímu majetku a celkovému způsobu života povinného.¹³⁶

Partneři si mohou v dohodě sjednat nejen výši odlišnou od přiměřené výživy, ale i způsob, jakým bude povinný výživné hradit. Dohodnout se lze na opakujících se splátkách v určité výši či na vyplacení jednorázové splátky (§ 11 odst. 5 ZRP). Tato jednorázová částka je občanským zákoníkem v úpravě výživného mezi rozvedenými manžely nazývána odbytným (§ 761 odst. 1 OZ). Výživné může povinný poskytovat stejně jako u výživného rozvedeného manžela i naturálním plněním, tedy např. poskytnutím movité věci k užívání, poskytnutím nemovitosti k užívání apod.¹³⁷

¹³⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 83-84

¹³⁵ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.216

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/2003

¹³⁷ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.217

3.4.3. Sankční výživné

Také zákon o registrovaném partnerství upravuje i tzv. sankční výživné. V tomto případě může být bývalému partnerovi, kterému byla zrušením registrovaného partnerství způsobena závažná újma, a který se na rozvratu partnerství nepodílel, přiznáno výživné ve výši, jenž odpovídá výživnému během trvání partnerství, tedy v takové výši, aby byla hmotná a kulturní úroveň bývalých partnerů v zásadě stejná. Oprávněný partner musí prokázat závažnou újmu, jenž mu byla způsobena zrušením partnerství i skutečnost, že k rozvratu partnerství nedošlo jeho vinnou. Povinnost hradit sankční výživné může být uložena maximálně na dobu tří let od zrušení partnerského soužití (§ 11 odst. 2 ZRP).¹³⁸

Ustanovení § 11 odst. 2 ZRP se však může jevit poněkud problematické a v praxi nevyužitelné. Jelikož pro to, aby bylo soudem partnerství zrušeno postačí prokázat pouze skutečnost, že partnerský vztah fakticky netrvá a neplní tak svou předpokládanou funkci. Soud ale není oprávněn zkoumat příčiny netrvání partnerství. V případě, kdy je dokázáno, že partnerství již netrvá, soud jej bez dalšího zruší a není tak možné hovořit o existenci trvalého rozvratu, kdy soud nezkoumá, který z partnerů a jakým způsobem rozvrat partnerství způsobil a úprava zrušení partnerství pojem rozvrat vůbec neuvažuje. V praxi je tak pravděpodobně téměř nemožné tento nárok uplatnit.¹³⁹

3.4.4. Soudní řízení o určení výživného

V případě, že se bývalí partneři na výživném nedohodnou, rozhoduje o výživném soud. Opět se jedná o sporné řízení, ve kterém bude soud postupovat podle občanského soudního řádu. Soud v řízení zkoumá, zda jsou kumulativně naplněny všechny podmínky pro přiznání výživného, tedy zkoumá odůvodněné potřeby oprávněného partnera na straně jedné a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného partnera na straně druhé. S ohledem na tyto a další relevantní skutečnosti pak soud zváží, zda přiznání výživného neodporuje v konkrétním případě i dobrým mravům (§ 12 odst. 2 ZRP).

Jak již bylo uvedeno, regulativ dobrých mravů spočívá v obecně uznávaných pravidlech morálky, které mají být v obecném zájmu zachovány

¹³⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekonstrukci. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9, str. 83-84

¹³⁹ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 113

a respektovány. V případě zákona o registrovaném partnerství je k posuzování souladu s dobrými mravy zachována jistá míra zdrženlivosti zákonodárce a je čistě na posouzení soudů, jakým způsobem a na základě jakých posuzovaných okolností určí, zda je přiznání výživného s ohledem na dané skutečnosti, čas a místo v souladu s těmito uznávanými normami morálky. Občanský zákoník však v ustanovení § 760 odst. 2 OZ k tomuto stanovil určitá kritéria pro případ posouzení nároku na výživné rozvedeného manžela (viz podkapitola 3.2.2.1. a 3.2.2.1), která lze dle Polišíenské a spol. přiměřeně vztáhnout i na problematiku výživného mezi partnery po zrušení registrovaného partnerství. Šmíd k tomuto podotkl, že s ohledem na dikci ustanovení § 3020 OZ není možné tento výčet kritérií přímo aplikovat, pokud jde o výživné k bývalému registrovanému partnerovi. Z důvodové zprávy k zákonu o registrovaném partnerství však vyplývá, že cílem bylo vycházet z právní úpravy vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely, a tudíž vycházet i z dosavadní judikatury k této problematice, kdy ustanovení § 760 odst. 2 OZ jsou právě odrazem dosavadní judikatury k posuzování souladu dobrých mravů a nároku na výživné rozvedeného manžela. Soud tedy dle Šmída nemůže přímo aplikovat tato ustanovení občanského zákoníku, ale je možné kritéria aplikovat nepřímou pomocí stávající judikatury.^{140,141}

Stejně jako bylo uvedeno u soudního řízení ve věcech vyživovací povinnosti mezi registrovanými partnery i soudní řízení o výživném po zrušení registrovaného partnerství jsou zahajovány opravdu výjimečně. Ze statistik soudních řízení vyplývá, že například v letech 2017 až 2020 nebylo vedeno dokonce žádané takové řízení, a to ani v rámci párů tvořených ženami ani párů tvořených muži. Oproti tomu o výživném mezi rozvedenými manžely se vedou každý rok řízení v počtu horních desítek. V roce 2020 to bylo například 77 řízení o výživném pro rozvedenou ženu a 2 řízení o výživném pro rozvedeného muže.¹⁴²

3.4.5. Zánik vyživovací povinnosti

Zákon o registrovaném partnerství v ustanovení § 11 odst. 4 a 5 stanovuje, že výživné mezi bývalými partnery zaniká dnem smrti povinného bývalého partnera

¹⁴⁰ POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. Musíš znát...Rodinné právo. Manželství. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2. Str.217

¹⁴¹ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 112

¹⁴² Statistický přehled soudních agend, druhá část, rok 2017 až 2020. In: Justice.cz. InfoData: Statistika a výkaznictví. Statistické ročenky. [online], [cit.10.03.2022]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

či jeho prohlášením za mrtvého nebo dnem kdy oprávněný bývalý partner uzavře manželství či vstoupí do nového registrovaného partnerství. Dalším způsobem zániku vyživovací povinnosti mezi bývalými partnery je vyplacení sjednané jednorázové částky na základě písemné dohody, kterou bývalí partneři uzavřeli. V případě, že se jedná o sankční výživné, zaniká povinnost hradit jej dnem stanoveným v rozhodnutí soudu nebo po uplynutí tří let od nabytí právní moci soudního rozhodnutí o zrušení registrovaného partnerství.

3.5. Úvahy de lege ferenda

Jedním z cílů této práce je také kritické zhodnocení zjištěných skutečností a zamyšlení se nad možnými změnami de lege ferenda na základě případně zjištěných nedostatků. V této kapitole budou rozebrány zjištěné nedostatky v rámci úpravy vybraných druhů vyživovací povinnosti v českém právním řádu a uvedeny možné úvahy de lege ferenda.

3.5.1. Doba trvání vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely

Právní úprava vyživovací povinnosti neobsahuje časové omezení a není tak stanovena lhůta, po jejímž uplynutí vyživovací povinnost vůči rozvedenému manželovi zaniká. Občanský zákoník pouze v ustanovení § 760 odst. 2 OZ zakotvuje povinnost soudu brát při rozhodování o výživném na zřetel, jak dlouho manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno. Výjimkou je pouze tzv. sankční výživné, u kterého je zákonem stanovena maximální doba tří let.

Česká právní úprava tuto „maximální dobu“ obsahovala v zákoně o rodině, ve znění účinném od 1. 4. 1964 do 31. 3. 1983, který upravoval tzv. „příspěvek na výživu rozvedeného manžela“, u kterého byla stanovena maximální doba, po kterou bylo možné nárok na výživné přiznat, a to doba pět let od právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Tuto dobu bylo možné výjimečně z vážných důvodů prodloužit.¹⁴³ Stanovená maximální doba byla považována za postačující k obnovení schopnosti rozvedeného manžela samostatně se živit či dostatečně dlouhá v případě výživného k rozvedenému manželovi z důvodu péče o malé dítě, které během této doby dovrší věku, kdy jej lze umístit do předškolních či školních

¹⁴³ § 93 zákona č. 94/1963, o rodině, ve znění účinném od 1. 4. 1964 do 31. 3. 1983. [online]. Dostupné např. z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyzv6ojufzrwczmnga>

zařízení. Toto ustanovení bylo vypuštěno novelou provedenou zákonem č. 132/1982 Sb. a od té doby právní úprava takové ustanovení neobsahuje. Odlišná je právní úprava v sousedních státech, kde právní úprava slovenská i polská omezuje dobu pro přiznání nároku na výživné na dobu pěti let od právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství.

Dle mého názoru by bylo de lege ferenda vhodné opět zahrnout do právní úpravy maximální dobu, na kterou lze nárok na výživné přiznat, s možností prodloužení této doby na základě vážných důvodů. Tímto důvodem by dle mého názoru mohla být například péče o společné dítě vyžadující zvláštní péči. Takto stanovená doba by dle mého motivovala oprávněného manžela ke snaze odstranění neschopnosti samostatně se živit a zabezpečovat si svou výživu pouze vlastními prostředky. Zároveň by byla odstraněna eventuální právní nejistota pro povinného manžela, který by byl srozuměn s tím, po jakou dobu bude mít povinnost výživné hradit, což by mohl zohlednit ve svém hospodaření s finančními prostředky a majetkem, kdy v mnoha případech může mít povinný manžel již novou rodinu, vůči níž má vyživovací povinnost a zároveň stále hradí výživné rozvedenému manželovi. Rovněž by mělo být pevně stanoveno, do jaké doby od rozvodu manželství lze nárok na výživné uplatnit, ačkoliv soud dle občanského zákoníku při svém rozhodování bere na zřetel délku doby, jež uplynula od rozvodu.

3.5.2. Sankční výživné po zrušení registrovaného partnerství

Dle ustanovení § 11 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství může soud bývalému registrovanému partnerovi, jenž se nepodílel na rozvratu společného vztahu a jemuž byla zrušením partnerského vztahu způsobena závažná újma, přiznat nárok na výživné v rozsahu, který odpovídá rozsahu vyživovací povinnosti za doby trvání registrovaného partnerství (k tomu blíže podkapitola 3.4.3.). Uvedené ustanovení obsahově téměř odpovídá sankčnímu výživnému v případě rozvedených manželů dle občanského zákoníku. Je však převzato ze zákona o rodině, který obsahoval téměř totožné ustanovení v rámci výživného rozvedeného manžela. Zákonodárce však s převzetím tohoto ustanovení z právní úpravy týkající se rozvedených manželů přejal doslovně i jeden z předpokladů pro přiznání sankčního výživného rozvedeného manžela, kterým je podmínka, že se oprávněný partner nesmí podílet na trvalém rozvratu společného vztahu.

Právní úprava zrušení registrovaného partnerství totiž neuvažuje pojem

trvalý rozvrat. Soud partnerství zruší na základě důkazu o tom, že partnerský vztah již nadále fakticky netrvá. Soud však není oprávněn zkoumat příčiny této skutečnosti. Není tak fakticky možné ověřit původce trvalého rozvratu, na základě čehož by soud mohl bývalému partnerovi, který se na tomto rozvratu nepodílel, tento nárok přiznat. Partneri na rozdíl od manželů nemají vzájemné povinnosti ve smyslu ustanovení § 687 odst. 2 OZ, tedy povinnost žít spolu, být si věrni, udržovat rodinné společenství aj., a tak ani smyslem institutu zrušení partnerství není prokazování příčin důvodů ke zrušení partnerství, tedy kdo a jakým způsobem rozvrat partnerství zapříčinil, ale pouze prokázání skutečnosti, že partnerský vztah fakticky netrvá. Z těchto důvodů je dle některých odborných názorů, jak jsem již uváděla v kapitole týkající se této problematiky, přiznání tohoto nároku v praxi neaplikovatelné. Já s tímto názorem souhlasím.

Na základě výše uvedeného by dle mého názoru bylo *de lege ferenda* vhodné ustanovení upravující sankční výživné po zrušení registrovaného partnerství změnit tak, aby nevznikaly pochyby o jeho aplikovatelnosti. Měly by být tedy upraveny podmínky pro přiznání tohoto nároku. K nápravě tohoto nedostatku by samozřejmě došlo i srovnáním vzájemných práv a povinností registrovaných partnerů s právy a povinnostmi manželů a stejně tak i předpoklady pro zrušení partnerství, čímž by se změnila podstata institutu registrovaného partnerství. Soud by pak zkoumal, zda je soužití partnerů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení spolu s příčinami tohoto rozvratu, a tudíž by v některých případech mohly být naplněny podmínky pro určení sankčního výživného. Osobně se přikláním k této druhé variantně.

4. Srovnání se zahraniční právní úpravou

V této kapitole bude stručně porovnána česká právní úprava vybraných druhů vyživovacích povinností s právní úpravou některého ze sousedních států, a to konkrétně se Slovenskem. Tento stát byl zvolen z důvodu nepominutelné historické provázanosti právní úpravy s touto zemí, kdy je dle mého názoru zajímavé porovnat do jaké míry se tato historická provázanost projevila na podobnosti současných právních úprav této problematiky anebo, zda se navzdory této spojitosti vydaly srovnávané státy z hlediska vybraných vyživovacích povinností odlišnými směry. Dalším důvodem je i skutečnost, že čeští občané poměrně často uzavírají manželské svazky se slovenskými občany, proto určitě není na škodu mít přehled v právní úpravě této problematiky i v tomto státu.

4.1. Srovnání se slovenskou právní úpravou

Při srovnání vybraných druhů vyživovací povinnosti v Českém a Slovenském právním řádu je nutné zohlednit dřívější jednotnou právní úpravu z dob existence Československa v zákoně č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který představuje východisko pro danou problematiku v obou zmíněných právních řádech a dodnes se v nich odráží.

Ve Slovenské republice jsou jednotlivé druhy vyživovací povinnosti upraveny v zákoně č. 36/2005 Z. z., zákon o rodině a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon obsahuje taxativní výčet vyživovacích povinností, které jsou v ustanoveních § 62 až § 74 tematicky rozčleněny do šesti okruhů. Jedná se o vyživovací povinnost rodičů k dětem, vyživovací povinnost dětí k rodičům, vyživovací povinnost mezi dalšími příbuznými, vyživovací povinnost mezi manžely, příspěvek na výživu rozvedeného manžela a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matky. Ustanovení § 75 až § 81 pak představují společná ustanovení zakotvující všeobecné principy pro určování jednotlivých druhů výživného.

Slovenský právní řád neobsahuje zákonnou definici pojmu výživné. Význam tohoto pojmu je však pro soudní praxi a právní teorii poměrně jednoznačný. Pojem výživné tak lze definovat jako povinnost povinné osoby poskytovat na základě rodinných vztahů pravidelné a opakující se majetkové plnění vůči osobě oprávněné za účelem zabezpečení její výživy či výdajů. Vznik, trvání

a další podmínky jsou pak upraveny individuálně pro každý druh vyživovací povinnosti.¹⁴⁴

4.1.1. Vyživovací povinnost mezi manžely

I na Slovensku mají mezi sebou manželé vzájemnou vyživovací povinnost. Upravuje ji ustanovení § 71 slovenského zákona o rodině, které stanovuje, že manželé mezi sebou mají vzájemnou vyživovací povinnost, a pokud ji jeden z nich neplní, rozhodne o jejím rozsahu soud, a to na základě návrhu jednoho z manželů. Vyživovací povinnost má zajistit stejnou životní úroveň obou manželů, přičemž není důležité, zda spolu manželé žijí či nikoliv nebo zda mají vzniklé bezpodílové spoluvlastnictví manželů¹⁴⁵, které s vyživovací povinností bezpochyby úzce souvisí. Vyživovací povinnost mezi sebou manželé mají od právoplatného vzniku manželství až do jeho právoplatného zániku, který se pojí s rozvodem manželství, smrtí či prohlášením za mrtvého jednoho z manželů nebo prohlášením manželství za neplatné.¹⁴⁶

Z pohledu hierarchie vyživovacích povinností bude vyživovací povinnost mezi manžely na vrcholu. Manželé jsou jako jediní povinni poskytovat si takové výživné, aby jejich životní úroveň byla v zásadě shodná. Z toho vyplývá, že manželské vyživovací povinnosti předchází všechny ostatní druhy vyživovacích povinností.¹⁴⁷

Soud při rozhodování o výživném obligatorně přihlíží k tomu, jakou mírou pečují oba manželé o domácnost a dále přihlíží ke společným ustanovením týkajících se výživného. Zejména soud přihlíží k odůvodněným potřebám oprávněného, jako i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. V souvislosti s tím soud zkoumá i situace, kdy se povinný bez vážného důvodu vzdá výhodnějšího zaměstnání, výdělků či majetkového prospěchu. Stejně tak přihlédně i k případným nepřiměřeným majetkovým rizikům, kterých se povinný dopouští (§ 75 odst. 1 zákona č. 36/2005 Z. z.). Výživné soud nemůže přiznat, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy.

¹⁴⁴ PAVELKOVÁ, Bronislava. Zákon o rodině: komentář. 2. vydání. C.H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-89603-72-5, str. 437–453

¹⁴⁵ Bezpodílové spoluvlastnictví manželů představuje obdobu českého SJM.

¹⁴⁶ BISKUPIČ, Martin. Vyživovacia povinnosť medzi manželmi – manželské výživné. In: martinbiskupic.sk [online]. 19.03.2020, [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://martinbiskupic.sk/vyzivovacia-povinnost-medzi-manzelmi/>

¹⁴⁷ ŠMÍD, Ondřej a kol. Výživné. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-196-0, str. 242

Právní úprava vyživovací povinnosti mezi manžely ve Slovenské republice je tedy téměř totožná s tuzemskou právní úpravou. Ustanovení upravující toto výživné se obsahově téměř shodují s ustanoveními zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který platil i pro území České republiky. Stejně jako v české právní úpravě má vyživovací povinnost ve slovenské právní úpravě prioritní postavení.

4.1.2. Příspěvek na výživu rozvedeného manžela

Slovenská právní úprava výživného pro dobu po rozvodu je označena jako příspěvek na výživu rozvedeného manžela. Tento příspěvek je podmíněn pravomocným rozvodem manželství, stavem odkázanosti na výživu jednoho z bývalých manželů a schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry druhého z bývalých manželů (§ 72 odst. 1 zákona č. 36/2005 Z. z.). Soud při rozhodování o výživném zohledňuje také příčiny rozvratu manželství. Zákonodárce upřednostňuje dohodu bývalých manželů před soudním řešením výživného (§ 72 odst. 2 zákona č. 36/2005 Z. z.). Soud se při posuzování nároku zabývá i otázkou dobrých mravů, kdy výživné nelze přiznat, pokud by s nimi bylo v rozporu (§ 75 odst. 2 zákona č. 36/2005 Z. z.).

Oprávněný rozvedený manžel má nárok na výživné v rozsahu přiměřené výživy. Příspěvek na výživu je časově ohraničený a lze jej přiznat nejdéle na dobu pěti let ode dne právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství. Zákon stanovuje možnost tuto dobu výjimečně prodloužit v případě, kdy se na straně oprávněného bývalého manžela objeví objektivní důvod, pro který se není schopen sám živit ani po uplynutí stanovené doby. Poněkud nestandardně zákon uvádí i příklady těchto důvodů. Zejména lze výživné prodloužit bývalému manželovi, který má ve své péči dítě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem či bývalému manželovi, který sám trpí takovým nepříznivým zdravotním stavem a vyžaduje tak nepřetržitou péči. Z této dikce zákona lze usoudit, že se v případě prodloužení doby vyživovací povinnosti musí jednat opravdu o zcela výjimečné a závažné důvody.¹⁴⁸

Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely zaniká uzavřením nového manželství oprávněným bývalým manželem, uplynutím stanovené doby a smrtí povinného či oprávněného manžela.

Při srovnání výživného mezi rozvedenými manžely dle české právní úpravy

¹⁴⁸ Králíčková, Zdeňka. Nové slovenské rodinné právo. Bulletin advokacie. 2005, č. 7-8, str. 46. ISSN 1210-6348

a příspěvku na výživu rozvedeného manžela dle slovenské právní úpravy již nalezneme několik odlišností. Odlišné je již samotné pojmenování tohoto institutu. Dalším rozdílem je pak zejména stanovení maximální doby trvání vyživovací povinnosti, která v tuzemské právní úpravě absentuje. Ve slovenské právní úpravě dále na rozdíl od úpravy české nenalezneme institut tzv. sankčního výživného.

4.1.3. Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery

Vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery ve slovenské právní úpravě nenalezneme. Slovensko patří mezi šest členských států Evropské unie, které neuznávají manželství, registrované partnerství ani jiný obdobný svazek dvou osob stejného pohlaví. Jedná se o dlouhodobě velmi diskutovanou otázku. Navzdory stále silnějšího boje ze strany určité části společnosti i několika institucí, které usilují o přijetí zákona o registrovaném partnerství, byly všechny dosavadní návrhy tohoto zákona parlamentem zamítnuty. Slovensko tak v této otázce zůstává nadále striktně konzervativní a parlament zastává ústavní zákaz stejnopohlavního manželství, který je na Slovensku platný od roku 2014. V tomto případě se tedy jedná o zásadní odlišnost mezi českým a slovenským právním řádem.^{149,150}

¹⁴⁹ LUKOVÁ, Andrea. Slovensko opět odmítlo registrovaná partnerství. In: Queer Geography [online] 27. 09. 2018, [cit. 17.03.2022]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/slovensko-opet-odmitlo-registrovana-partnerstvi/>

¹⁵⁰ Registrované partnerství. In: Europa.eu [online], [cit. 17. 03. 2022] Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm

5. Závěr

Předmětem této diplomové práce byl jeden z tradičních institutů rodinného práva, a to vyživovací povinnost. Hlavním cílem diplomové práce bylo komplexní shrnutí právní úpravy uvedeného institutu s detailním zaměřením na vyživovací povinnost mezi manžely, rozvedenými manžely, registrovanými partnery a registrovanými partnery po zrušení partnerství a vyložení těchto vybraných druhů výživného z nejrůznějších pohledů, včetně poukázání na sporné otázky, které se při podrobném zkoumání dané problematiky mohou objevit. V této souvislosti bylo dalším cílem práce navrhnouti změn de lege ferenda na základě případně zjištěných nedostatků v právní úpravě de lege lata. Dalším záměrem této práce byla komparace české právní úpravy vybraných druhů vyživovací povinnosti s právní úpravou této problematiky na Slovensku, kdy tato země byla pro srovnání zvolena především z důvodu nepominutelné historické provázanosti s tuzemskou právní úpravou, přičemž bylo zajímavé porovnat do jaké míry se tato historická provázanost projevila na podobnosti právních úprav této problematiky v obou zemích.

Diplomové práce je rozčleněna do pěti kapitol. Po úvodní kapitole byla vyživovací povinnost nejprve vymezena obecně. V této druhé kapitole se čtenář seznámil s definicí základních pojmů týkajících se vyživovací povinnosti a její zákonné úpravy, přičemž bylo uvedeno, že vyživovací povinnost není českým právem přesně definována a pro její výklad je nutno vycházet zejména z obecných ustanovení týkajících se výživného a ustanoveních týkajících se práv oprávněného a povinností povinného. Pro snazší pochopení současné tuzemské právní úpravy byl krátce zpracován historický vývoj právní úpravy výživného od roku 1811, načež navázal výklad současné a platné právní úpravy vyživovací povinnosti. Na základě těchto částí lze podotknout, že platná právní úprava vychází do značné míry z dřívější právní úpravy. Oproti předchozí právní úpravě však došlo k několika změnám v obsahu ustanovení, ale také v systematizaci úpravy vyživovací povinnosti. Rodinné právo se s účinností občanského zákoníku stalo nedílnou součástí občanského práva. Jednotlivé druhy výživného nejsou v občanském zákoníku oproti předchozí právní úpravě zakotveny v jedné části zákona, čímž se dle některých odborných názorů stala úprava výživného méně přehlednější, a to zvláště pro laickou veřejnost. Nejčastěji se lze setkat s kritikou nezačlenění registrovaného partnerství do občanského zákoníku, kdy registrované partnerství,

ačkoliv jde nepochybně o institut soukromého práva, zůstalo upraveno odděleně v zákoně o registrovaném partnerství. V tomto zákoně je tak odděleně upravena i vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery a po zrušení registrovaného partnerství.

V této kapitole se dále uvádějí stěžejní zásady společné pro všechny druhy vyživovací povinnosti, které dle mého názoru bylo důležité uvést, jelikož se prolínají ve všech následujících částech této práce. V závěru této kapitoly je stručný výklad těch druhů výživného, které nejsou stěžejním tématem této práce, ale s ohledem na název této diplomové práce je jim věnována alespoň krátká pozornost.

Následující kapitola se již věnuje stěžejnímu tématu této diplomové práce. Postupně zde byla podrobně rozebrána vyživovací povinnost mezi manžely, mezi rozvedenými manžely, mezi registrovanými partnery a po zrušení registrovaného partnerství. U každého z vybraných druhů výživného byly v logické návaznosti rozebírány otázky vzniku té které povinnosti, její výše, rozsahu a splatnosti, zániku a také procesních aspektů soudních řízení týkajících se nároků na výživné v případech, kdy není plněno dobrovolně či na základě dohody mezi povinným a oprávněným. V těchto částech bylo čerpáno nejen ze zákonné úpravy a odborné literatury, ale rovněž z judikatury zabývající se danou problematikou a doplňovány byly také názory a informace z odborných časopiseckých článků.

Spolu s uzavřením manželství vzniká manželům velké množství vzájemných práv a povinností. Významný institut představuje vzájemná vyživovací povinnost manželů. Manželé jsou povinni si poskytovat výživu v takové výši, aby jejich hmotná a kulturní úroveň byla v zásadě stejná. Vyživovací povinnost však nemá sloužit k tomu, aby jeden z manželů získával bezpracně tu část plnění, které by mohl dosahovat sám svým úsilím, které po něm lze vzhledem k okolnostem požadovat. Vyživovací povinnost mezi manžely vzniká ze zákona a měla by být plněna dobrovolně. Pokud tomu tak není, může výživné určit soud. V případě nutnosti soudního určení výživného vůči manželovi se zpravidla nejedná o fungující manželství, a uplatnění tohoto nároku u soudu bývá poslední kapkou, kterou manželství povětšinou končí.

Rozvodem manželství zanikají vzájemná práva a povinnosti manželů, ale naopak vznikají některá nová. Účelem výživného vůči rozvedenému manželovi je poskytnutí určité kompenzace odlišné životní úrovně původních manželů v době

po rozvodu. Rozvedený manžel, jenž není schopen si sám zajistit dostačující výživu, může požadovat výživné od bývalého manžela. Výživné k rozvedenému manželovi je poskytováno pouze v přiměřeném rozsahu. Manželé se na výživném a jeho výši mohou dohodnout, pokud tak neučiní, rozhodne na návrh jednoho z bývalých manželů soud, který při posuzování nároku na výživné a jeho výši bere na zřetel několik zákonem stanovených kritérií. Zvláštní variantou výživného mezi rozvedenými manžely je pak tzv. sankční výživné, kdy v tomto případě hradí povinný bývalý manžel při splnění podmínek výživné ve výši odpovídající výživnému mezi manžely. Zákon neobsahuje ustanovení stanovující maximální dobu trvání vyživovací povinnosti vůči rozvedenému manželovi. Výjimkou je pouze zmíněné sankční výživné, které je omezeno maximální dobou tří let. Dle mého názoru by bylo de lege ferenda vhodné maximální dobu vyživovací povinnosti stanovit spolu s možností jejího prodloužení z vážných důvodů. Zavedení tohoto časového ohraničení by dle mého přineslo motivaci oprávněného manžela ke snaze zajišťovat si svou výživu v dostatečné výši vlastními prostředky namísto spoléhání se na podporu od bývalého manžela. Dále by byla odstraněna právní nejistota, kterou může časové neomezení vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manžely způsobovat povinnému manželovi.

Vzájemnou vyživovací povinnost mají také registrovaní partneři, a to stejně jako manželé během trvání partnerství i po jeho skončení, pokud jsou naplněny stanovené předpoklady. Výživné mezi registrovanými partnery je založeno na obdobných základech jako výživné mezi manžely. Vychází z právní úpravy výživného v zákoně o rodině, což je jeden z důvodů několika odchylek od právní úpravy výživného mezi manžely v občanském zákoníku. Takovou odchylkou je například skutečnost, že pro uplatnění nároku na výživné po zrušení partnerství není nezbytné, aby neschopnost jednoho z bývalých partnerů samostatně se živit měla svůj původ v partnerství či v souvislosti s ním. Zákon o registrovaném partnerství upravuje shodně s občanským zákoníkem variantu sankčního výživného. V důsledku nevhodné formulace podmínek pro jeho uplatnění je však toto ustanovení dle některých odborných názorů neaplikovatelné. Proto byly uvedeny úvahy de lege ferenda nad možnými změnami tohoto ustanovení.

Poslední kapitola byla zaměřena na komparaci české a slovenské právní úpravy vybraných druhů vyživovací povinnosti. Bylo zjištěno, že právní úprava výživného mezi manžely je v obou zemích téměř totožná. Některé odlišnosti byly

zjištěny při srovnání výživného mezi rozvedenými manžely, kdy na Slovensku je stanovena maximální doba pro tuto vyživovací povinnost, a to pět let s možným prodloužením, avšak pouze z vážných důvodů. Na Slovensku dále není zaveden institut sankčního výživného. Největší rozdíl byl však spatřen v právní úpravě výživného mezi registrovanými partnery, jelikož Slovensko neumožňuje osobám stejného pohlaví uzavření registrovaného partnerství či jiného obdobného svazku, a tudíž neexistuje ani žádná taková vyživovací povinnost.

Diplomová práce představuje ucelený souhrn informací o vyživovací povinnosti mezi manžely, rozvedenými manžely a registrovanými partnery během trvání partnerství a po jeho zrušení.

Resumé

The theme of this diploma thesis is one of the traditional institutes of family law, namely the maintenance obligation. The main goal of the diploma thesis is a complex overview of the legal regulation of the institute with a detailed focus on maintenance obligations between husbands, divorced husbands, registered partners and registered partners after cancellation of partnership and describing these selected types of maintenance from various perspectives.

The diploma thesis is divided into five chapters. The second chapter deals with the maintenance obligation in general. In this chapter, the reader is introduced to the definition of main terms related to maintenance obligations and its legal regulation. To make it easier to understand the current law, the historical development of the legal regulation of the maintenance obligation since 1811 is shortly described, followed by an interpretation of the current and valid legal regulation of the maintenance obligation. This chapter also deals with the principles common to all types of maintenance obligations. At the end of this chapter is a short explanation of those types of maintenance that are not the main topic of this diploma thesis.

The following chapter deals with the main topic of this thesis. This chapter discusses in detail the maintenance obligation between husbands, divorced husbands, registered partners and registered partners after cancellation of partnership. For each of the selected types of maintenance, the origin, amount, scope, extinction and procedural aspects of the maintenance obligation are discussed.

The last chapter is focused on the comparison of Czech and Slovak legislation of selected types of maintenance obligations. It was found that the legal regulation of maintenance between husbands is almost identical in both countries. Some differences were found in the legal regulation of maintenance between divorced husbands. A registered partnership is not allowed in Slovakia, so there is no maintenance obligation between registered partners.

The diploma thesis is a complex summary of information about maintenance obligations between husbands, divorced husbands and registered partners during the partnership and after its cancellation.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 200 s. ISBN 978-80-7598-20-2.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině: Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 586 s. ISBN 978-80-7400-061-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, 400 s. ISBN 978-80-7400-644-9.
- HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-023-9.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Abeceda rodinného práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. 296 s. ISBN 978-80-7598-2.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s. ISBN 978-80-7400-795-8.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- MENCEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, 134 s. ISBN 978-80-7400-796-5.
- NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník*. Rodinné právo, 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 208 s. ISBN 978-80-271-0431-4.
- PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině: komentář*. 2. vydání. C.H. Beck, 2013. 680 s. ISBN: 978-80-89603-72-5.
- POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka, STUHLÍK, Zdeněk. *Musíš znát...Rodinné právo. Manželství*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 260 s. ISBN 978-80-7552-902-2.
- RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2.
- ŠMÍD, Ondřej a kol. *Výživné*. Praha: Leges, 2017. 284 s. ISBN 978-80-7502-196-0.

- ŠMÍD, Ondřej, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rozvod manželství*. Praha: Leges. 2013, 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3.

Odborné články

- BISKUPIČ, Martin. *Vyživovací povinnost mezi manželi – manželské výživné*. In: martinbiskupic.sk [online]. 19.03.2020, [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://martinbiskupic.sk/vyzivovacia-povinnost-medzi-manzelmi/>.
- FETTNER, Richard W. *Výživné pro manžela*. Informace pro lékařské praxe. 2018, roč. 21, č. 1, s. 38. ISSN 1214-486X.
- JANEBA, Jiří. *Dobré mravy*. In: Epravo.cz [online]. 20.05.2002, [cit. 30.10.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Právo na stejnou životní úroveň*. In: Bulletin advokacie [online]. 06.12.2016, [cit. 19.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-na-stejnou-zivotni-uroven>.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Nové slovenské rodinné právo*. Bulletin advokacie. 2005, č. 7-8, str. 46. ISSN 1210-6348.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. *Výživné v novém občanském zákoníku*. In: Bulletin advokacie [online]. 31.03.2014, [cit. 30.10.2021]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full>.
- LUKOVÁ, Andrea. *Slovensko opět odmítlo registrovaná partnerství*. In: Queer Geography [online] 27. 09. 2018, [cit. 17.03.2022]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/slovensko-opet-odmitlo-registrovana-partnerstvi/>.
- PAVLÍČEK, Radovan. *Výživné ve sporném řízení a NOZ*. Rekodifikace & praxe. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, roč. 1, č. 1, str. 11-12. ISSN 1805-6822.
- ŘEZNÍČEK, David. *K povinnosti manželů přispívat na náklady rodinné domácnosti*. In: Epravo.cz [online]. 26.11.2019, [cit. 15.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-povinnosti-manzelu-prispivat-na-naklady-rodinne-domacnosti-110293.html>.

Právní předpisy a jiné

- Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský.
- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině.

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.
- Zákon č. 36/2005 Z. z., zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.12.1974, sp. zn. 1 Cz 85/74.
- Zpráva Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 12. 1977, sp. zn. Cpj 36/77.
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26.02.1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/2003.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 10 Co 459/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 26 Cdo 257/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.12.2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010.
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31.10.2016, sp. zn. I. ÚS 2822/16.
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012.
- Nález Ústavního soudu ze dne 08. 08. 2017, sp. zn. II. ÚS 3094/16.
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. III. ÚS 3180/17.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 05. 2018, sp. zn. 8 As 230/2017.
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 30. 07. 2019, sp. zn. III. ÚS 2097/19.

Internetové zdroje

- *Rozdělení na druhy výživného.* In: www.vyzivne.cz [online]. Praha: Asociace neúplných rodin. [cit. 05. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vyzivne.cz/rozdeleni-na-druhy-vyzivneho/>.
- *Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti.* In: Portál Justice [online], [vid. 06. 11. 2021]. Dostupné z: <https://justice.cz>.
- *Meziročně stoupl počet manželských či předmanželských smluv o více než 500.* In: Česká justice [online]. 19. 08. 2021, [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/mezirocne-stoupl-pocet-manzelskych-ci-predmanzelskych-smluv-o-vice-nez-500/>.
- *Náhradní výživné.* In: www.mpsv.cz [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 30. 06. 2021, [cit. 06. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nahradnivyzivne>.
- *Grafznačící podíl dětí narozených mimo manželství.* In: Český statistický úřad, [online], [vid. 13. 11. 2021]. Dostupné z www.czso.cz
- *Století statistiky. Sňatky a rozvody.* In: Český statistický úřad [online], [cit. 20. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>.
- *Vzájemná práva a povinnosti registrovaných partnerů.* In: Prvnilinka.cz [online]. 16. 03. 2016, [cit. 08. 03. 2022]. Dostupné z: <https://www.pravnlinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/prava-a-povinnosti-registrovanых-partneru.html>.
- *Statistický přehled soudních agend, druhá část, rok 2017 až 2020.* In: Justice.cz. InfoData: Statistika a výkaznictví. Statistické ročenky. [online], [cit. 10. 03. 2022]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.
- *Registrované partnerství.* In: Europa.eu [online], [cit. 17. 03. 2022] Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm.